LIBRARY
JUL 12 1982
STATE HISTORICAL SOCIETY OF WISCONSIN

LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 28 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, LIEPOS [JULY] 9, 1982 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 71-IEJI METAI

KRISLAI

Lygių teisių papildymas pralaimėtas
Izraelio kareiviai protestuoja
Reaganas nemato reikalo pranešti visuomenei Haigo pasitraukimo priežastį
Iš mūsų ekskursijos į Tarybų Lietuvą

IEVA MIZARIENĖ

Su birželio 30 d. pasibaigė lygių teisių ratifikavimo (ERA) papildymas. Nors moterų organizacijos labai nepatenkintos pralaimėjimu, bet jos sako rankų nenuleis. Ateinančiais metais vėl kels šį klausimą.

Moterų nacionalinės organizacijos narės sako, kad jos dirbs rinkimų laiku šį rudenį, kad tie atstovai, kurie balsavo prieš šį įstatymą, nebūtų išrinkti.

□

Trisdešimt Izraelio kareivių, grįžusių atostogų iš Libano fronto, demonstravo Jeruzalėje prieš invaziją Libane. Demonstracija vyko prie ministro Menachem Begino kabineto.

Karys Eyal Ehrlich, 24 metų amžiaus, kuris suorganizavo šį protestą, sako, kad apie 90 procentų kareivių priešingi Izraelio invazijai į Libaną bei Beirutą. Karys Ronen Bar Shera pasakė: "Šis yra pats tragiškiausias karas, kokiame mes esame buvę, kur reikalaujama, kad mes ginklais pultume civilius žmones".

□

Birželio 25 d. buvo minima 32-ros metinės sukaktuvės nuo Korėjos karo pradžios. Tą dieną prasidėjo mėnesio solidarumo su Korėjos žmonėmis minėjimas, kuris bus minimas visame progresyviam pasaulyje.

Svarbiausia tema bus reikalavimas ištraukti visas kitų šalių karines pajėgas iš Korėjos, ir už suvienijimą, demokratišku būdu, visos Korėjos.

□

Praėjusią savaitę milijonai klausytojų buvo nustebinti kai prez. Reagan per spaudos konferenciją, kuri buvo televizuota per visą Ameriką, pasakė, kad "tai nebūtų žmonių naudai" žinoti daugiau apie Valstybės sekretoriaus Alexander Haig rezignaciją.

O kalbant apie Darbo sekretorių Raymond Donovan, kuris tyrinėjamas dėl susidėjimo su raketieriais. tai prezidentas pasakė, kad pilnai pasitiki juo ir nepaleis jo iš pareigų.

Paklaustas korespondentų, ar jis manąs kandidatuoti antram prezidentystės terminui, jis nusišypsojo ir pasakė, kad jis nemano bėgti nuo "neužbaigtų reikalų".

Tai toks mūsų šalies prezidento samprotavimas . . .

□

Teko kalbėtis su ne vienu sugrįžusiu ekskursantu, vykusiu į Lietuvą su "Aido" choro ir "Laisvės" bendrovės ruošiama ekskursija. Nepaisant, kad oras buvo lietingas ir šaltas, visi kaip vienas džiaugėsi gavę progą pabūti Lietuvoje dešimt dienų, paviešėti pas gimines ir pamatyti Tarybų Lietuvos kolūkius, miestus, kurortus, kurie taip gražiai klesti.

Izraelio agresijai dar neužkirstas kelias

New York. — Amerikos Komunistų partijos Centro Komitetas prisidėjo prie daugelio pasaulinių organizacijų balsų, šaukiančių už Izraelio agresijos Libane nutraukimą.

Birželio 29 d. savo išleistajame pareiškime dėl Izraelio agresijos Libane JAV Komunistų partija griežtai pasisako prieš JAV karinio-industrinio komplekso vaidmenį toje "barbariškoje, neteisėtoje agresijoje".

Toliau pareiškiama, jog Izraelio saugumas būsiantis užtikrintas tik tuo atveju, jei jis pripažins suverenines Libano ir palestiniečių teises turėti savo valstybes. Taip pat reikalaujama, kad Izraelio kariuomenė būtų tuojau pat atitraukta iš Libano.

Tuo tarpu Izraelio agresiją Libane ir Beiruto civilių genocidą pasmerkė visas pasaulis. Ateina žinios iš Lietuvos, iš įvairių Tarybų Sąjungos respublikų, smerkiant šį civilių žudymą ir reikalaujant, kad Izraelio kariuomenė atsitrauktų iš Libano.

Daugelis tarptautinių organizacijų, kurių tarpe yra ir World Federation of Trade Unions, apjungianti 206 milijonus narių, reikalauja, kad būtų sustabdytas tasai kraujo praliejimas.

Rašant šias eilutes, dar nebuvo žinoma, ar kovojančios pusės priėmė JAV prez. Reagano pasiūlymą pasiųsti JAV marinus prižiūrėti Palestinos kovotojų organizacijos evakuacijai iš Izraelio sunaikinto Beiruto miesto. Pradžioje palestiniečiai tą pasiūlymą buvo atmetę kaip "juokingą", o Izraelio vyriausybė neturėjusi savo nuomonės. Manoma, kad prie JAV marinų gal bus pridėti ir kitų kurių nors valstybių karių kontingentai.

Henry Cabot Lodge: JT reikalingos

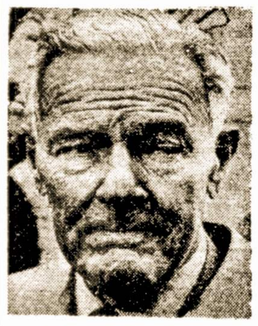

Henry Cabot Lodge

Beverly, Mass. — Henry Cabot Lodge, minintis savo amžiaus 80 metų sukaktį, žiūrėdamas į praeitį ir prisimindamas savo diplomatinę veiklą, pareiškė, kad, jo manymu, Jungtinės Tautos esančios desperatiškai reikalingos. Jis tarnavo dešimčiai JAV prezidentų ir Jungtinėse Tautose ambasadoriavo prezidento Eisenhowerio laikais.

Nepaisant, kad Jungtinės Tautos esančios priemonės nevisiškai efektingos daugeliu atveju, jis vistiek pripažino, kad geriau, kai daugiau kaip 150 išmintingų pasaulio valstybių atstovų susirenka ir tariasi, negu būtų kariaujama. Jis prisiminė savo veiklą Jungtinėse Tautose ir pasakė: "Aš praleidau aštuonerius savo gyvenimo metus New Yorke ir retai budavo diena, kad nesusitikčiau su Tarybų Sąjungos atstovais. Mes turime stengtis vieni kitus suprasti".

Jis kalbėjo apie savo anūkus, kaip ir visi seneliai myli juos ir pasisakė dėl svarbių nūdienių problemų—jo manymu, branduolinės bombos grėsmė esanti pats svarbiausias rūpestis.

Mėnulio užtemimas

Washington. — Liepos 5-6 d. naktis buvo ypatinga, kad įvyko mėnulio užtemimas ir jis bus matomas Amerikoje. Užtemimas užtruko net 106 minutes. Daugelis žmonių tą naktį nemiegojo ir stebėjo tą retą dalyką, nes paskutinį kartą visiškas mėnulio užtemimas Šiaurės Amerikos rytiniame pakraštyje buvo matomas 1975 m. Ramiojo vandenyno pakraštys jį matė 1979 m. Dabar užtemimas prasidėjo po vidurnakčio ir su visom stadijom pasibaigė 4 val. 24 min. Pats užtemimas truko net 106 minutes. Užtemimas įvyko dėl to, kad mėnulis perėjo per Žemės šešėlio centrą.

Liepos 20 d., kai mėnulis jau bus apibėgęs pusę rato, jis pateks kaip tik tarp Saulės ir Žemės. Tąsyk jo šešėlis kris ant Žemės ir įvyks dalinis saulės užtemimas.

To saulės užtemimo Amerikos žmonės negalės matyti. Jį matys Islandijoje, Grenlandijoje, Kanados arktikoje, Tarybų Sąjungos šiaurėje, Norvegijoje, Švedijoje ir Vakarų Europoje iki pat Ispanijos.

Įvykiai Lenkijoje

Varšuva. — Nuo gegužės 4-osios uždėtoji policinė valanda panaikinta ir netrukus laukiama, kad netrukus bus leista veikti studentų klubams ir naktiniams barams.

Tuo tarpu Lenkijos laikraščiai paskelbė Lenkijos delegacijos prie Jungtinių Tautų informacijos komiteto pareiškimą, kuriame sakoma, jog Lenkija tebesanti agresyvinės kampanijos objektu.

Kaltinamos JAV remiamos radijo stotys, kaip "Free Europe" ir kitos, kurios pažeidžia pagrindinius tarptautinės teisės principus, siekdamos kurstyti riaušes.

Kaltinamos ir kitos užsienio organizacijos, siekiančios destabilizuoti politinę ir ekonominę padėtį Lenkijoje. Taip pat pareiškiama, kad JAV ir NATO paktui priklausančių šalių ekonominė blokada esanti priešiška visai Lenkijai, kiekvienai lenkų šeimai.

Gegužės-birželio mėnesiais kai kuriuose Lenkijos miestuose vykusieji pavieniai veiksmai, kuriuose dalyvavo nesubrendęs jaunimas, buvę paveikti antisocialistinių agitatorių, kurių tarpe buvusi "Free Europe" ir kitos radijo stočių laidos iš užsienių.

VALENTINA TEREŠKOVA JUNGTINĖSE TAUTOSE

Valentina Nikolajeva-Tereškova

United Nations. — Tarp daugybės delegatų, kurie čia pražygiavo pro kalbėtojų tribūną birželio viduryje prasidėjusioje antrojoje specialioje nusiginklavimo sesijoje, buvo Tarybų Sąjungos Moterų Komiteto vice pirmininkė, lakūnė-kosmonautė Valentina Nikolajeva Tereškova.

Ji pareiškė, kad niekas labiau pasaulyje nejaučia karo ir karui pasirengimo pasekmių, kaip moterys. Ji pabrėžė, jog išlaidos ginklavimuisi dabar siekia $500 bilijonų kasmet tuo metu, kai pasaulyje yra 570 milijonų alkanų žmonių, kai nuo bado miršta techniškai atsilikusiose šalyse beveik 50 proc. kūdikių, kai pusantro bilijono žmonių neturi jokio medicinos patarnavimo, kai 800 milijonų žmonių yra beraščiai ir kai 250 milijonų vaikų negali lankyti mokyklos. Vien tik ketvirtadalis to, kas išleidžiama ginkluotei, panaikintų visas tas problemas.

Ji taip pat priminė, kad dabartinės ginklavimosi rungtynės trukdo siekti tikslų, kuriuos yra pasistačiusi Jungtinių Tautų Moterų Dekada, kurios šūkis: lygybė, progresas ir taika. Ji pabrėžė, kad taika ir nusiginklavimas yra pagrindiniai dalykai, kovojant už socialinę pažangą ir už moterų padėties pagerinimą.

Savo kalboje Valentina Tereškova, pasaulio pirmoji ir vienintelė kosmonautė, paminėjo, jog šiuo metu Tarybų Sąjungoje treniruojasi ir daugiau moterų, kurios savo laiku dalyvaus TSRS erdvės skridimuose. Ji pareiškė viltį, kad netrukus moterys galės dalyvauti ir skridimuose į Saliut erdvės stotį.

Kinijoje prasidėjo gyventojų surašymas

Peking. — Kinija, kuri nė pati nežino, koks jos gyventojų skaičius, pradėjo gyventojų surašymą, kuriame dalyvauja penki milijonai surašinėtojų ir prižiūrėtojų, kas sudaro daugiau nei pati Kinijos kariuomenė. Surašymas užtruks ilgokai ir apytikri duomenys būsią suvesti tik kada nors spalio mėnesį, o galutiniai—paaiškėsią tik apie 1984 m. pabaigą.

Manoma, kad šiuo metu Kinijoje gali būti apie ketvirtį viso pasaulio gyventojų, tai yra, apie vieną bilijoną, nes dabartinis pasaulio gyventojų skaičius siekia keturių su puse bilijono.

Kinijoje kas dvi minutės ateina naujas pilietis, ir Kinijos vadovai susirūpinę dideliu prieaugliu, nes neturi kuom tuos savo gyventojus išmaitinti. Norėdama sumažinti tą prieauglį, vyriausybė yra įvedusi gimdymų kontrolę.

Šis gyventojų surašymas vykdomas pagal Jungtinių Tautų nutarimą, kad apie 1985 m. būtų užbaigtas gyventojų surašymas visame pasaulyje.

Kinijai, kaip apskaičiuojama, šis surašymas kaštuos apie $200 milijonų, bet gal tikrovėje būsią daugiau. Vien suskaičiuoti visiems duomenims reikės daugybės senoviškos formos skaitiklių, kuriuos kinai naudoja, bet darbą paspartins ir kompiuteriai, kurių Kinija jau esanti nusipirkusi Amerikoje ir gavusi iš Jungtinių Tautų.

Į savo gyventojų skaičių Kinija įskaitys ir Formozoje gyvenančius kinus, remdamasi tautinės vyriausybės žiniomis, jog ten esama 18-os milijonų gyventojų.

Tai jau trečias gyventojų surašymas, Kinijos komunistams atėjus į valdžią 1949 m. Pirmą sykį Kinijos gyventojai buvo surašomi 1953 m. Tada buvo rasta, kad šalyje esama 601 milijono gyventojų. Antrą sykį surašymas buvo 1964 m., kada rasta 723 milijonai.

Atmetė JAV sankcijas Tarybų Sąjungai

Brussels. — 10-ties tautų Bendroji Europos Rinka atmetė Amerikos prez. Reagano ekonomines sankcijas prieš Tarybų Sąjungą, neva baudžiant Tarybų Sąjungą už tai, kad Lenkijoje įvestas karo stovis.

Prez. Reagan nori, kad Amerikos sąjungininkai Europoje nedalyvautų bendrame darbe, tiesiant natūralias dujas iš Sibiro į Vakarų Europą. Prie tų darbų yra reikalingi įvairūs įrengimai, kuriuos parduoda JAV firmos. Bet dabar prez. Reagan draudžia juos pardavinėti. Manoma, kad to pasekoj Amerikos biznieriai turės arti dviejų su puse bilijonų dol. nuostolių.

Federalinėje Vokietijoje išeinantis laikraštis "Frankfurter Rundschau" tokį prez. Reagan patvarkymą smerkia ir jį vadina "tikru Amerikos imperializmu".

Maskva. — Išėjo iš spaudos Filipo Bonoskio knyga apie Tarybų Sąjungą, pavadinta "Are Our Moscow Reporters Giving Us the Facts about the USSR?"

Kaip žinia, Filip Bonoskis, kurį gerai pažįsta ir "Laisvės" skaitytojai asmeniškai, buvo lankęsis Maskvoje ir ten turėjęs progos susitikti su daugeliu tarybinių piliečių, jį supažindinusių su tarybinio piliečio gyvenimu.

Amerikos ir TSRS derybos dėl strateginio nusiginklavimo

Susitinkant tartis dėl strateginės ginkluotės apribojimo ir sumažinimo. Iš k. JAV delegacijos vadovas gen. ltn. Edward L. Rowny ir Tarybų Sąjungos delegacijos vadovas Viktor P. Karpov.

Geneva. — Nuo birželio 29 d. čia vyksta derybos tarp JAV ir Tarybų Sąjungos dėl strateginės ginkluotės apribojimo ir sumažinimo. Jos eina pagrečiui su pereitų metų lapkričio mėnesį čia prasidėjusiomis derybomis tarp šių didvalstybių atstovų dėl vidutinio siekimo raketų sumažinimo Europoje.

Kiekvieną antradienį ir ketvirtadienį dabar posėdžiaus JAV ir TSRS delegacijos, nagrinėdamos viena kitos pateiktus planus.

Amerikos delegacijai vadovauja atsargos gen. ltn. Edward Leon Rowny, lenkų imigrantų sūnus iš Baltimorės. Tarybų Sąjungos delegacijos vadovas yra Viktor Pavlovič Karpov. Jiedu jau gerai pažįstami, nes jiems teko susitikti prie derybų stalo anksčiau—ir vienas ir kitas dalyvavo derybose, privedusiose prie SALT II sutarties, kurios, deja, JAV neratifikavo, nors prez. Carter ją pasirašė. Dabar prez. Reagan tą sutartį atmeta, panašiai kaip ir gen. Rowny, kuris kaip tik dėl jos priėmimo ir buvo pasitraukęs iš pareigų dalyvauti tolimesnėse derybose.

Naujas bandymas pradėtas. Politiniai stebėtojai tvirtina, kad tai bus kietas riešutas, nes abi pusės žino, ko nori, bet sutiko tartis prie bendro stalo, nes tai liečia ne tik abi šalis, bet ir visos žmonijos likimą.

Pasitarimų eigos neaprašinės spauda, nei perdavinės TV, kadangi susitarta nieko negarsinti, norint, kad iškraipyta informacija nepakenktų patiems pasitarimams. Taigi, ilgokai neteks išgirsti, kaip tikrovėje daroma pažanga, siekiant to strateginio nusiginklavimo apribojimo ir sumažinimo. Bus informuojama tiktai apie tai, kad posėdžiai įvyko, kad vienos ar kitos pusės atstovai dėstė savo nuomonę.

Kalbant apie derybas, minimi ir tose derybose dalyvaujančių delegacijų vadovai. Apie abu juos jau buvo rašyta, pabrėžiant, kad vienas yra generolas, dalyvavęs II Pas., Korėjos ir Vietnamo karuose, o kitas (TSRS atstovas) yra veteranas diplomatas. Gen. Rowny, 65 m. amžiaus, yra dirbęs kariuomenės štabuose, susipažinęs su naujausiais ginklais ir jų strategija.

Tarybų Sąjungos delegatas Viktor P. Karpov, 53 m. amžiaus, laikomas branduolinių ginklų specialistu, gerai pažįsta amerikiečių derybų techniką, ketverius metus yra dirbęs TSRS ambasadoje Washingtone. Sugrįžęs į Maskvą, jis dirbo TSRS Institute JAV ir Kanados reikalams. Jis gerai kalba angliškai taip, kaip gen. Rowny—rusiškai.

Meksikos prezidentas

Meksikos prezidentinis kandidatas Miguel de la Madrid Hurtado

Mexico City. — Miguel de la Madrid Hurtado laimėjo Meksikos rinkimuose ir pažadėjo, kad šalyje bus užbaigta nesantaika tarp politinių partijų.

Jis pareiškė, kad turi pasibaigti visų partijų kovos. Tuo tarpu opozicija tvirtino, kad nebuvo laikytasi rinkimini taisyklių.

Washington. — Darbo statistikos biuro pranešimu, Amerikoje nedarbas tebesilaiko maždaug 9,5 proc., kas reiškia, jog tai yra pats aukščiausias laipsnis per pastaruosius 40 metų.

Washington. — Pereitą pirmadienį Valstybės sekretorius Haig nustojo eiti pareigas ir jas perdavė savo pavaduotojui Walter Stoessel. Pagal susitarimą su prez. Reaganu, ligi Kongresas patvirtins naujoms pareigoms George Shultz, tas valstybės sekretoriaus pareigas eis Stoessel.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months... $6.50
Canada, Lat. Amer., per year . $15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . $8.00
Foreign countries, per year ... $15.00	Foreign countries, 6 months ... $8.00

"Spasionautas" erdvėje

Birželio 24 d. prancūzas spacionautas pulkininkas Jean-Loup Chretien iškilo į erdvę kartu su dviem tarybiniais kosmonautais, Vladimiru Džanibekovu ir Aleksandru Ivančenkovu.

1975-ias metais, kuomet santykiai tarp JAV ir TSRS buvo žymiai geresni negu dabar, Amerikos astronautai ir tarybiniai kosmonautai kartu skrido Sojuzo-Apollo misijoje. Vėliau socialistinių šalių kosmonautai, kaip tai Mongolijos, Kubos ir kitų, skrido kartu su tarybiniais. Bet prancūzo rolė praeitą ketvirtadienį buvo naujas dalykas. Prancūzija pati neturi erdvės tyrinėjimo programos, tai yra, ji neturi savo "spasionautų", kaip jie ten vadinami, nors teoriniame moksle prancūzai vaidina svarbią rolę kosmoso supratime. Dabar Tarybų Sąjunga pakvietė prancūzus skristi kartu—ir tas įvyko.

JAV, iš kitos pusės, erdvės tyrinėjimo programoje su kitais mažai bendradarbiauja. Apart kooperacijos su TSRS 1975-ais metais, Amerikos astronautai visuomet skrido vieni. Dar kas—Amerikos astronautai visuomet buvo balti, daugiausia nordiškos (šiaurietiškos) kilmės vyrai. O Tarybų Sąjunga pasiuntė į erdvę moterį, pasiuntė savo ne-europietiškų respublikų vyrus, pakvietė kubietį negrą skristi su jos kosmonautais, o dabar pakvietė prancūzą.

Amerikos spauda kartais sako, kad Tarybų Sąjunga naudoja savo kosmoso tyrinėjimą ideologinei propagandai. Bet kas bloga tame? Kas propaguojama? Ogi, kad moterys lygios su vyrais, kad ne-baltųjų rasių žmonės lygūs su baltaisiais, kad tyrinėjant erdvę reikia turėti omenyje šalių ir tautų draugystę! Už tokią ideologinę propagandą visi padorūs žmones turėtų ne kritikuoti, o sveikinti Tarybų Sąjungą.

Leiboristų tragedija

Britanijos leiboristai (darbiečiai) pergyvena naują krizę. Praeitais metais nuo partijos atskilo dešinysis sparnas ir sukūrė Socialdemokratų partiją. Atskilo nemenka partijos dalis, įskaitant keliolika parlamento deputatų. Atskilusi partija įstengė laimėti kai kuriose vietovėse rinkimus ir ji lieka gan stipri. Darbiečiai, kaip matyti, pritrenkti tų smūgių, dabar bando kaip nors iš padėties išsikrapštyti. Bet vietoje laikytis nuosaikios savo linijos, jie bando konkuruoti su socialdemokratais, patys sukdami į dešinę. Štai, pavyzdžiui, jie nutarė pašalinti iš partijos kairųjį sparną, taip vadinamą "Kovingąją tendenciją". Septyni tos tendencijos nariai jau nominuoti kaip kandidatai į parlamentą ateinančiuose rinkimuose. Kai kuriose vietovėse tos tendencijos nariai sudaro leiboristų partijos nugarkaulį. Bet matyti, kad Michael Foot ir jo kolegos, kurie patys stovėjo partijos kairesniame sparne, išsigando ir bando išstumti už juos kairesnius.

Foot, kaip matyti, nepasimokino iš praeities. Trumpu laiku po Antro pasaulinio karo darbiečių vadovybė stengėsi pašalinti iš partijos kairųjį sparną, kurios vadai buvo Bevan ir Foot . . .

Atrodo, kad vietoje buvusios vienos leiboristų partijos, netrukus Britanijoje egzistuos net trys partijos: socialdemokratai, centristai leiboristai ir kairieji leiboristai. O to kaip tik reikia konservatoriams, kurie dabar tikisi laimėti rinkimus.

Nedarbas didmiesčiuose

Kiekvienos vasaros pradžioje milijonai Amerikos vidurinių mokyklų mokinių ir universitetų studentų pradeda ieškoti laikinų darbų. Pagal Amerikos tradiciją ir ne taip jau neturtingų šeimynų vaikai bando vasaros metu kur nors dirbti, patiems kiek nors užsidirbti, vystant "savystovumo" charakterį.

Šiais metais rasti tokius laikinus darbus daug sunkiau, negu bile kuomet praeityje. Kas bus? Kaslink turtingesnių šeimynų sūnų ir dukterų, čia ne tokia jau tragedija—jie išvystys savystovumo charakterį kaip nors kitaip ar vėliau. Kas mums rūpi, tai tie milijonai jaunų vaikinų ir merginų, kurie ieško darbo, nes jiems to būtinai reikia, reikia dėl tolimesnio mokslo per ateinančius metus, reikia, kad padėti savo vargstantiems tėvams, reikia, kad patiems kaip nors prasiversti per vasarą. Didmiesčiuose, kaip New Yorke, Detroite, Los Angelese, darbo ieškančių jaunų žmonių tarpe juodieji ir ispanų kilmės jaunuoliai sudaro žymų nuošimtį, nors tikslios statistikos nėra. Padėtis tikrai desperatiška. New Yorke šimtai tūkstančių jaunų žmonių dar vis eina į samdymo įstaigas, į socialinio aptarnavimo biūrus, kad ką nors gauti, bet atsakymas visur tas pats: darbo nėra. Detroite, vienai retai dirbtuvei paskelbus, kad jai reikia keturių jaunų darbininkų, apie du tūkstančiai susirinko ir išpildė aplikacijas. Kur tik parduotuvė ar sandėlis paskelbia, kad reikia vieno menkai apmokamo jauno kroviko, šimtai paduoda aplikacijas.

Sakoma, kad miestų pareigūnai labai susirūpinę, bet jie susirūpinę ne dėl to, kad užjaučia tiems jauniems bedarbiams, bet dėl to, kad bijo jų: ką jie darys šią vasarą? Kaip išsilies jų pagieža?

Štai kokia vasara laukia mūsų šalies didmiesčių . . .

SOCIALISTINĖJE KUBOJE

RAŠO R. BARANIKAS

Gegužės 22-ą, šeštadienis, pirmas rytmetis Havanoje. Apie dešimtą valandą turime būti kultūros ministerijoje, kur mus priims ir turėsime progos gauti informacijos apie šalies kultūrinį gyvenimą, statyti klausimus.

Dar anksti ir išeinu pasivaikščioti. Gatvės apytuštės. Pasirodo, kad Kuboje dirbama kas antrą šeštadienį, o šis laisvas. Tad, įmonės, įstaigos ir kai kurios parduotuvės uždarytos. Stoju į eilę prie kiosko, kad nusipirkti laikraštį. Nusiperku "Granma" ir savaitinį priedą "Cultura y Revolucion". Eilėje stoviu gan ilgai, nes žmonės perka netik rytmetinį laikraštį, bet ir žurnalus. Kuboje, kaip visose socialistinėse šalyse, daug skaitoma.

Dešimtą valandą mes jau prie ministerijos. Minibusas, kuris mus atvežė, sustoja prie puikaus sodo apsupto balto pastato, geriau pasakius rūmų, su aukštomis kolonomis, plačiais laiptais, didžiulėmis durimis ir ornamentiniais langais. Pasirodo, kad tie rūmai prieš revoliuciją priklausė kubiečiui milionieriui, cukraus plantacijų magnatui. Pasirodo, kad beveik visos įstaigos, kurias vėliau lankėme, įsitaisiusios panašiuose buvusių turčių rūmuose . . .

Mus įveda į konferencijų kambarį, kur susėdome aplink ilgą elegantišką stalą—, spėju, kad čia anksčiau buvo iškilmingoji pietavimo salė. Per atvirus lankus dvelkia švelnus vėjelis, matosi sode augančios palmės ir ryškiai raudonai žydinti medžiai vadinami "flambojantais".

Mus priima trys Kubos kultūrinio gyvenimo atstovai: Kultūros vice-ministrė vaizduojamo meno reikalams Beatriz Ceulet, ministerijos administratorius Jose Veigas ir plačiai žinomas meno kritikas Gerardo Mosquera. Beatriz Ceulet mus pasveikina vardan Kubos kultūros ir meno darbuotojų ir išreiškia viltį, kad santykiams tarp šių dviejų Amerikos kraštų pagerėjus, kultūrinis bendradarbiavimas plėsis. Beje, kubiečiai, gal daugiau negu kitų Lotynų Amerikos kraštų žmonės, visuomet pabrėžia, kad Kuba yra Amerikos šalis. Jie faktinai naudoja išsireiškimą "Pirmoji socialistinė Amerika" apibūdinant Kubą. JAV jie visuomet vadina "Šiaurės Amerika".

Po pasveikinimo vice-ministrė mums patiekia suglaustą informaciją, kaip ministerija veikia, kokiu būdu jos skyrius, vaizduojamojo meno, padeda dailininkams, kaip dailininkų kūrybinis darbas, organizacinė veikla, parodų rengimas, santykiai su muziejais ir galerijomis, gali būti apibūdinti socialistinėje Kuboje.

Paklausta, kaip ministerija ideologiniai vadovauja meno veiklai, ji iš pradžios lyg nesupranta klausimo. Kai klausimas pakartotinai išverčiamas, ji nusišypso ir sako:

"Nesupratau ne dėl kalbos, o dėl prasmės. Ne, ministerija neduoda ką jūs vadinate ideologinio vadovavimo. Mūsų šalyje jaunieji dailininkai taip yra suaugę su revoliucija, kad jie automatiškai yra jos dalimi, o tie, kurie stojo prieš, seniai apleido šalį. Bet tas nereiškia, kad mes turime taip vadinamą revoliucinį stilių—visi stiliai, visi asmeniški polėkiai, įsivaizdavimai, pas mus turi vietos. Pabūsite čia, aplankysite muziejus, galerijas, dailininkų dirbtuves, ir patys pamatysite . . ."

Statome klausimus, ir jie daugiausia nukreipti į kritiką G. Mosquerą. Aš jam primenu garsųjį Fidelio Castro šūkį "Už revoliuciją viskas, prieš revoliuciją nieko". Aš klausiu jo, kaip (ir kas) Kuboje apibūdina, kas mene yra už ir kas prieš revoliuciją. Draugas Mosquera atsako, kad jis labai patenkintas šiuo klausimu, kad jis kaip tik tokio klausimo laukė. Ir jis pradeda aiškinti. Visų pirma, sako jis, Fidelio išsireiškimas buvo "semantiška sublimacija", kitaip sakant, grožinis, jausmų skatintas iššūkis, kuriam negalima taikinti logiško masto. Mes kiek nustembame. Nejaugi?

Mosquera tęsia aiškinimą. Fidelis tą pareiškimą padarė sunkiausiu Kubos revoliucijos laikotarpiu, trumpas laikas po Playa Giron invazijos. Noras ginti revoliuciją, ją išsaugoti, davė inspiraciją šiai frazei, ir nors ji buvo pasakyta sąryšyje su kultūrine kūryba, niekas niekad Kuboje nemanė, kad galima nutiesti aiškias gaires kūryboje kas "už" ir kas "prieš". Pokalbyje su vienu dailininku kitą dieną man tas buvo išaiškinta dar labiau grafiškai. Jis sakė:

"Jeigu kas nupieštų plakatą už Batistos sugrąžinimą, mes, būkite tikri, žinotume, kad tai prieš revoliuciją . . . Bet jeigu kas nutapo nostalgišką gamtos vaizdą arba melancholišką naturmortą, nesąmonė būtų sakyti, kad tai prieš revoliuciją. Aš vertinčiau jų darbus pagal mano nuomonę, ar jie geri meno darbai . . ."

Su kritiku Mosquera, kurio raštai telpa laikraščiuose "Granma", "Cultura y Revolucion" ir kuris duoda paskaitas per Havanos radiją, dar teko susitikti vėliau du kartu, lankant Kubos nacionalinį muziejų ir susitinkant su vietiniais dailininkais. Kai susitikome su dailininkais, mes stebėjome jų darbų diapozityvus (slides), o jie mūsų. Muziejuje matėme pastoviąją kolekciją ir šių metų jaunų dailininkų rinktinę parodą. Ką mes matėme, patvirtino, ką vice-ministrė ir kritikas sakė: Kubos šiuolaikinis menas labai įvairus stilistiniai ir tematiniai. Tas mums ypatingai išryškėjo stebint jaunųjų dailininkų parodą. Visokie stiliai, nuo šiuolaikinio ekspresionizmo iki plokštoplakatinio politinio stiliaus, nuo koncepcinio meno iki tapybinės abstrakcijos—visi ko-egzistuoja. Tiesa, studijinio impresionizmo (naturmortų, gatvių vaizdų, paprastų portretų) beveik nematėme. Taipgi nematėme gryno socialinio realizmo. Tokius dalykus matėme kitur—Aukštojoje meno mokykloje. Matyti, kad kol jie dar mokykloje, meno studentai lavinasi, kad pasiekti aukštą lygį ką aš vadinčiau "profesiniame", "studijiniame" mene. Bet išėję į gyvenimą jaunieji dailininkai tuomi nepasitenkina—jie ieško naujų motyvų, naujų išraiškų, naujų kelių. Nesakyčiau, kad pasauline plotme imant Kuba ypatingai pasižymi vaizduojamame mene. Literatūros, poezijos ir muzikos tradicijos ten gilesnės. Žymiausias senosios kartos Kubos dailininkas Alfredo Lam (jis gyvena Prancūzijoje, bet yra draugingas dabartinei Kubai) yra Picasso sekėjas, nors jis įjungia į Picasso stilių savus kubietiškus kaimo folkloro motyvus. Žymiausias vidutinės kartos dailininkas, Raul Martinez, kurio stilius Šiaurės-amerikietiškame "Pop" ir foto-realizme, stengiasi išreikšti revoliucinius motyvus. Bet man atrodo, kad daug geriau negu jis tą atlieka grafikai-dailininkai, kurie sukuria tuos puikius plakatus, kurių tiek daug Kuboje. Ypatingai tame pasižymi grupė dailininkų, kurie darbuojasi organizacijoje su labai ilgu pavadinimu: "Organizacija už solidarumą su Lotynų Amerika, Afrika ir Azija". Mes tą organizaciją irgi aplankėme ir susipažinome su dalininkais, turėjome su jais ilgas diskusijas. Paklausti, ką jie galvoja apie kitą meną Kuboje, jie atsakė, kad yra taip įsigilinę į savo, kad kito beveik nemato . . . .

Tai kad Maskvoje stato

Kiek triukšmo būta, kiek politikavimo, kad J. Jurašas pastate Amerikoje "Savižudį"—girdi, surado Tarybų Sąjungoje dar vieną skriaudžiamą autorių, girdi, veikalas uždraustas, girdi, jis antitarybinis ir t. t., o jau Lietuvą metęs teatralas jį ir suradęs, ir iškėlęs, ir visiems naujai atskleidęs . . .

Žinoma, kaip su tokiais pastatymais įprasta, kalbama buvo ne apie meną ar estetiką, o apie politiką, aiškią, nedviprasmišką, žinoma, kaip jau lemta šiam teatralui Amerikoje, pastatymo gyvenimas buvo labai trumpas . . . Bet kai žmonės nežino, tai bent jau gali tikėti: Amerikos politikieriai surado dar vieną "disidentą" mene.

Kai nežino . . . O iš tikrųjų tai reikalas toks: ir "Savižudžio" autorius N. Erdmanas—ne "disidentas" ar persekiojamas Tarybų Sąjungoje menininkas, o jo "Savižudys"—visiškai ne uždraustas veikalas. Štai pasirodo šis dramos kūrinys pastatyas Maskvoje, populiariame Satyros teatre. Ir, žinoma, veikalą rodo ne porą ar kelis kartus, o visą sezoną, vadinas, namuose ir gastrolėse,—kaip įprasta Tarybų Sąjungos teatruose.

O N. Erdmanas? Joks "disidentas" ir joks "nuskriaustasis". Gimęs 1902 m. Maskvoje, ten ir mirė 1970 m. Žinomas tarybinis rusų dramaturgas, apie kurį rašo ir 9 tomų "Trumpa literatūros enciklopedija", mini ir šį veikalą (VIII tomas—1975 m.). Žinomas kino scenaristas—pav.; vienas iš garsiosios komedijos "Linksmieji vyrukai" (1934 m.) bendraautorių. O po II pasaulinio karo pagal jo (su kitais bendradarbiaujant) kino scenarijus pastatyta daugiau dešimties filmų. 1951 m. gavo TSRS valstybinę premiją. Jo kūryboje ryški komedijinė ir satyrinė tendencija. Aštriai kritikavo miesčioniškumą jo įvairiose pasireiškime formose. Daug inscenizavo. Ir dabar vaikučiai, tame tarpe Lietuvoje, žiūri televizijoje multiplikacinius filmus, kurių autorius—N. Erdmanas (Vilniaus teleekrane—dubliuotus į lietuvių kalbą).

Taigi, dar vienas mėginimas padaryti iš normalaus tarybinio rašytojo "draudžiamą disidentą" subliuško. Sėdi Maskvoje žmonės, žiūri N. Erdmaną ir net nesupranta, kad mato "uždraustą" veikalą, kad kažkas Amerikoje ji "gelbėjo". Komiška situacija su ta komedija išeina, ar ne?

Teatro mylėtojas

LIŪDNAS MARŠAS

Vienas linksmas,
gyvena iš procentų,
Kitas ieško darbo,
neturi centų.
Vienas pertekliuje,
viską gurkšnoja,
Kito žarnykės
liūdną maršą groja.

Vandalinas Junevičius

RYŽTO STOKA AR PRAREGĖJIMAS

Nepasakysime jokios naujienos tvirtindami, jog šiandien Amerikoje beveik visos biznio rūšys, išskyrus karinį, pergyvena krizę. Todėl logiška būtų tvirtinti, kad "vadavimo" biznis irgi nesudaro išimties. Tačiau su mūsų išvadomis, kaip taisyklė, Vakaruose gyvenantys oponentai nesutinka. Jūs taip norite,—kad "vadavimo" biznis pergyventų krizę,—tvirtina jie,—todėl visada sutirštinate spalvas. Tai—mat . . .

Tačiau, norėdami maksimaliai išvengti subjektyvumo, kuriam laikui pamirškime mūsų išvadas ir pasidomėkime, ką "vadavimo" klausimu galvoja patys "vaduotojai". Atsakymo ilgai ieškoti nereikia, užtenka atsiversti bet kurį lietuvių nacionalistų laikraštį.

Šiuo atveju pasitelkime Kanadoje leidžiamo laikraščio "Tėviškės žiburiai" vieną vasario mėnesio vedamąjį, pavadintą "Ryžto dvasia". Jame labai aiškiai pasakyta, kad "vaduotojų" reikalai gana prasti, nes dauguma jų iš "vadavimo" frontų paprasčiausiai pabėga. Priežastys? Ogi—galas žino. Vieni sako—dėl ligos, kiti—dėl senatvės, treti—neva nuvargo, ketvirti—egoistinių sumetimų skatinami. Yra ir tokių, kurie nieko nesako. Paprasčiausiai—"nevaduoja" ir tiek. Gali daryti ką nori—nepadeda.

Tačiau gamta nemėgsta tuštumos. Į dezertyrų vietas ateina nauji žmonės, tačiau ir jie, tiesą sakant, skystoki. Išsigimsta "vaduotojai", dūsauja laikraštis, tačiau atvirai šios minties nepasako, o daro tai gana diplomatiškai. Ano meto ryžtingumo nematyti nei senojoje, nei jaunojoje kartoje. "Tai savotiška dvasinė recesija—sulėtėjimas, rodantis ryžto stoką".

Taigi, diagnozė aiški—jaunoji dipukų karta, anot "Tėviškės žiburių", "vadavimo" idealus išpažįsta, "pritaria ryžtingųjų pastangoms, tačiau praktiniame gyvenime pirmykščio ryžto nerodo". Belieka nustatyti šio keisto reiškinio priežastis. Amžius? Sveikata? Tačiau jaunimui teisintis amžiumi ar sveikata gal ir nederėtų. Vadinasi, kliudo kažkas kita . . . Kas?

Laikraščio nuomone, "pagrindinė daugumos ryžto stokos priežastis yra moralinė-psichologinė, būtent, pasidavimas buržuaziniam gyvenimo stiliui". Girdi, kiekvienam ateiviui, kurio daliai išpuolė nemaža skurdo, rūpi įsigyti rezidenciją turtingųjų rajonuose ir pasinerti į lengvą, malonų gyvenimą . . . Tačiau anoniminis šio vedamojo autorius mūsų neįtikina.

Kaip matome, analizuojant nutolimo nuo "vaduotojiškos" veiklos priežastis, tik rųjų priežasčių nė neieškoma. Tačiau neskubėkime su savo išvadomis.

Vargšas Odisėjas, primena laikraštis, kažkada vašku užsilipino ausis, kad negirdėtų saldžiabalsių sirenų vilionių. Šiandieninis "vaduotojas" ne tik nevengė, bet kuo karščiausiai siekė kapitalistinio gyvenimo būdo vertybių, todėl jis, girdi, patyrė "labai nemalonų pralaimėjimą visu frontu".

Atseit, įsigijai kapitalą Amerikoje ar Kanadoje—nustojai kovoti dėl palikto kapitalo Lietuvoje, tapai "silpnuoliu, stokojančiu moralinio vertingumo". O kaip gi kitaip?—gali atšaukti įsižeidęs tautietis. Geriau žvirblis rankoje, nei gervė danguje. Tai viena. O antra—koks save gerbiantis biznio žmogus gali investuoti kapitalą—tame tarpe ir dvasinį,—į tokią abejotinos vertės veiklą, kaip "vadavimas"? Tiek daug metų aklai tikėti "vaduotojiškomis" fata-morganomis? Kur nei jokių garantijų, nei perspektyvų . . . Nusibodo, pakaks, nėra prasmės—štai tikrieji atsakymai. Tiesa, atvirai tai pasakyti kol kas vengiama—toks neapgalvoto atvirumo priepuolis kai kam nepataisomai sugadintų reputaciją. Bet vengiama tik kol kas . . .

Praregėjimo procesas, koks lėtas ir skaudus bebūtų, jau prasidėjo. Ir jis, šis procesas, nesustabdomas. Štai kodėl "vaduotojai" meluoja netgi patys sau, atkakliai tvirtina tai, kuo patys jau seniai netiki . . .

Kazys Bagdonavičius

Pagreitino telegramų pristatymą vilniečiams ryšininkų naujovė—"telegrafas ant ratų". Dabar po miestą kursuojanti ryšininkų mašina priima iš centro telegramų tekstus radijo telefonu.

Nuotraukoje: **Ryšininkai "telegrafe ant ratų".**

A. Sabaliausko nuotrauka

KONCERTŲ SALĖSE SKAMBA MUZIKA

"Matau, kaip muzika darosi vis reikalingesnė žmonėms, matau, kaip klesti gimtosios Lietuvos menas. Būti visų šių procesų dalyviu—ar tai ne pats aukščiausias muzikanto apdovanojimas",—yra pasakęs TSRS liaudies artistas profesorius Saulius Sondeckis.

Iš tiesų, sraunios šiandien socialistinės Lietuvos muzikinio gyvenimo versmės. Plačiai skamba jos kompozitorių kūriniai, pasigirsta vis nauji atlikėjų ir kūrėjų vardai.

Lietuvoje skamba muzika.

. . . Valstybinės filharmonijos salėje—pianisto Povilo Stravinsko rečitalis. Laikraščio skaitytojai šį atlikėją turbūt gerai atsimena dar nuo pernai—tada jis kartu su soliste A. Stasiūnaite ir smuikininku R. Katiliumi koncertavo "Laisvės" laikraščio 70-mečio pagerbimo iškilmėse New Yorke bei kituose Amerikos miestuose.

Pastaraisiais metais aktyviai koncertuodamas, P. Stravinskas tvirtai įaugo į geriausių Lietuvos pianistų šeimą. Pianistas dažnai koncertuoja ir užsienyje. Pažymėtini jo soliniai pasirodymai, koncertai su TSRS liaudies artistu Saulium Sondeckiu Lietuvos kamerinio orkestro gastrolių metu, ansamblyje su Valstybinės filharmonijos pučiamųjų kvintetu JAV, Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, Lenkijoje. Paskutinysis P. Stravinsko rečitalis paryškino savitą neeilinį šio pianisto muzikavimo braižą.

P. Stravinskas vis dažniau papildo savo repertuarą naujais lietuvių tarybinių kompozitorių kūriniais, savitai interpretuoja klasikinius fortepijono kūrinius.

. . . Vilniuje, Kompozitorių namuose, įvyko įsimintinas koncertas: skambėjo kompozitoriaus V. Bacevičiaus (1905-1970) kamerinė kūryba. Kompozitorius nėra daug žinomas Lietuvos klausytojui. Pavasarį jo pavardę minint išgirdau iš Vilniaus kvarteto alto D. Katkaus lūpų. Jau pati D. Katkaus—atlikėjo ir muzikologo kalba imponuoja, o čia dar—mūsų tautiečio, gyvenusio užsienyje, kūryba. Vilniaus "Tiesoje" V. Bacevičių pristatė V. Landsbergis.

Kadaise kompozitorius V. Bacevičius (be to, įvairiose šalyse aktyviai koncertavęs pianistas), pirmųjų lietuviškų instrumentinių koncertų ir vieno pirmųjų baletų autorius, atstovaudavo Lietuvai tarptautinėse koncertinėse estradose, organizacijose bei renginiuose, o Kaune dėstė Valstybės konservatorijoje, bandė leisti žurnalą "Muzika ir teatras". . . Išvykęs koncertuoti į JAV, iš ten jis palankiai žiūrėjo į 1940 m. istorinius pasikeitimus tėvynėje, vėliau buvo ir suabejojęs, tačiau palaikė ryšius, vis tikėjosi ir pats atvykti į Tarybų Lietuvą, čia išgirsti kitų ir savo muziką.

Tos muzikos grįžimas namo yra seniai lauktas ir sveikintinas. Pats kompozitorius troško, kad Lietuvoje skambėtų jo kūriniai, nuolat siuntė į Vilnių savo partitūras, fortepijoninius kūrinius, skirdamas juos Tarybų Lietuvos pianistams. Tuos vis intensyvėjančius ryšius, kurių gijos iš abiejų pusių driekėsi per vandenyną, nutraukė netikėta kūrėjo mirtis . . .

Vilniaus muzikinė visuomenė dabar išgirdo vertingus, brandžius kūrinius. Kompozitorių namuose Vytautas Bacevičius nuskambėjo kaip stilingai profesionalios, išraiškingos ir savaip santūrios muzikos kūrėjas, pažymi muzikologas V. Landsbergis.

Neatsitiktinė jo kūriniuose susimąstymo nuotaika, atpažįstama lietuviška intonacija, berods, ir nostalgiška gaida—ar neatspindėjo tie svetur komponuoti dalykai tikresnių vertybių pojūčio, tų vertybių, kurias geriausiai suvoki praradęs?

. . . Valstybinės Konservatorijos salėje—kompozitoriaus Broniaus Kutavičiaus autorinis koncertas. Tai dabar vienas garsiausių lietuvių kompozitorių, netgi, galima sakyti, pasaulinio lygio.

B. Kutavičius—plataus kūrėjas. Intensyviai kurdamas kamerinę muziką, jis neužmiršta populiariųjų žanrų: šmaikštaus jumoro kupini jo kūriniai "Armonikos" ansambliui. Jo dainos yra pelniusios laurus dainų konkursuose. Kompozitorius rašo muziką kino filmams, teatro spektakliams, vaikams.

Apie B. Kutavičiaus kūrybą dažnai pasakoma, kad ji praplečia tradicinio muzikos supratimo ribas, susiliečia su teatru, literatūra. Kompozitorius moka sukurti tokią akustinę erdvę, kurioje muzikos tėkmė įgauna naują prasmę. Kartu jo muzikoje daug tikrų emocijų, savitai įprasminto liaudiškumo.

"Mane visad veikia nacionaliniai lietuvių muzikos bruožai,—kalbėjo į Vilnių atvykusi Vokietijos Demokratinės Respublikos Meno akademijos mokslinė bendradarbė H. Gerlach.—Manau, kad būtent nacionalinis TSRS tautų kompozitorių kūrinių charakteris ir yra specifinis tarybinės muzikos bruožas".

"Kiekvienam menininkui svarbiausia—tvirtai stovėti ant savosios žemės, remtis į ją. Šitą siekį aš jaučiu B. Kutavičiaus, daugelio kitų lietuvių kompozitorių kūryboje"—taip pasakė G. Šantyras, TSRS kompozitorių sąjungos TSRS tautų muzikos komisijos pirmininkas.

Abi šios mintys—komplimentai tiek B. Kutavičiui, tiek visai Lietuvos muzikai buvo išsakytos Vilniuje, gegužės mėnesį antrajame lietuvių tarybinės muzikos festivalyje.

Tokius festivalius kas penkeri metai rengia Lietuvos TSR kultūros ministerija, Autorių teisių agentūros Lietuvos skyrius ir Kompozitorių sąjunga. Atrenkami festivaliui patys reikšmingiausi darbai.

Pagal šiemetinio festivalio programą įvairiose Vilniaus salėse įvyko 10 koncertų, du operos ir vienas baleto spektaklis. Skambėjo 33 kompozitorių 70 kūrinių. Festivalyje dalyvavo kompozitorių, muzikologų, muzikos ekspertų iš kitų tarybinių respublikų, užsienio šalių.

Festivalis, atspindėdamas dabartinės lietuvių tarybinės muzikos lygį, atveria vartus į pasaulio koncertų sales. Mat vienas festivalio tikslų yra komercinis—pasiūlyti užsienio rinkai Lietuvos kompozitorių kūrinių, populiarinti juos užsienyje.

Štai po pirmojo festivalio į užsienį buvo išsiųsta 25 kompozitorių 150 kūrinių, išleistos dvylikos autorių kūrinių natos, šešių autorių plokštelės. Užsimezgė pastovūs bendradarbiavimo ryšiai. Pastaraisiais metais į Anglijos, JAV, Prancūzijos, Suomijos, Jugoslavijos, Australijos ir socialistinių šalių muzikos firmas buvo pasiųsta apie 600 Lietuvių kompozitorių kūrinių.

. . . Lietuvoje žydi pavasaris. Lietuvoje skamba muzika.

Juozas Mockus

Lentvario kilimų fabrikas pažymi savo darbo dvidešimtpenkmetį. Dabar tai yra stambi įmonė. Šiemet ji pagamins apie penkis milijonus kvadratinių metrų kilimų.
Nuotraukoje: **Darbo pirmūnė Rima Matulaitė prie sukimo mašinų.**
M. Baranausko nuotrauka

TRUMPOS PASTABOS

Kalbant kiek atviriau . . .

Įvairūs amerikietiški dešimtmečiai gimdė įvairias lietuviškas emigracines organizacijas.

Skirtingas, kaip ir jie patys.

Niekas nenuginčys pažangių organizacijų vaidmens auklėjant, šviečiant, informuojant ištisas ateivių kartas. Lygiai taip pat, kaip laikraščių "Laisvė", "Vilnis" ir kitų rolės, pasakojant teisybę apie Tarybų Sąjungą, tame tarpe—naująją Lietuvą bei jos žmones. Lietuviškosios emigracijos istorijoje neabejotinai išliks toks reiškinys, kaip "Aido" choras, ką tik atšventęs savo septyniasdešimtmetį.

Šį gražų sąrašą būtų galima tęsti pratęsti, tačiau šiuo atveju ne toks mūsų tikslas—norisi keletą žodžių tarti apie kitokias lietuviškas emigracines organizacijas šiame krašte.

Daug kam girdėta taip vadinama Amerikos lietuvių taryba, kuriai jau ne pirmi metai norėtųsi atstovauti "visiems" lietuviams, ir kuri, kaip žinoma, vis dar atkakliai "vaduoja" Lietuvą,—nors tas "vadavimas" jau kelia šypseną to paties biznio kolegoms: juk primityvios ideologinės prekės kaina nuo "šaltojo karo" laikų gerokai krito . . . Kaip žinome, "dievo paukšteliai" atsivežė jau gatavas ar čia vietoje kūrė savas organizacijas. Dažnai irgi "vaduotojiškas", dažnai irgi "superpatriotines"—iš karto stojusias į kovą su senesnėmis. Ir kaip tik toje kovoje aiškėjo ir aiškėja daug įdomių dalykų.

Šį kartą norėtųsi pakalbėti apie "pasaulio lietuvių bendruomenę", kuri ilgus metus skelbėsi atstovaujanti kone visų išeivijos lietuvių interesus ir turinti labai kilnius ir girtinus tikslus. Tokius, kaip kultūra, švietimas, menas, kūryba apskritai. Ir, aišku, tas taip svarbus emigracijos sąlygomis lietuvybės išlaikymas, apie kurį buvo trimituojama be galo ir krašto.

Natūralu, kad tokie šūkiai ir tikslai turėjo tam tikrą pasisekimą. Tuo labiau, kad bendruomenė labai šauniai (ir seniai) įrodė, kokia niekam tikusi esanti Alta.

Deja, kaip paprastai su "veiksniais" būna, jų žodžiai skiriasi nuo darbų kaip diena nuo nakties. Štai prieš kiek laiko buvęs stambus "bendruomeninkas" A. Gečys prabilo kiek atviriau—jis tą padarė savo organizacijos žurnale "Pasaulio Lietuvis". Viena iš minčių—esą, gaila, kad "bendruomenė" taip vėlai griebėsi atviros, tai yra antitarybinės veiklos.

Na, o kai griebėsi? Kas tada?

A. Gečys rašo:

". . . Varstėme Baltųjų rūmų, Jungtinių Amerikos Valstijų misijos prie Jungtinių Tautų, Valstybės departamento ir įvairiausių kitų ministerijų bei Kongreso pareigūnų duris . . . . Kalbėjomės su pareigūnais . . ."

Apie ką gi buvo kalbėtasi su amerikiečiais pareigūnais? Apie pagalbą lietuviškajai emigracijai, jos kultūrai, leidybai, menui? Nieko panašaus. Buvo siekiama eilinių antitarybinių pareiškimų bei eilinių "užtikrinimų", pavyždžiui, vis dėl tos pačios (jau gerokai įkyrėjusios) tarybinio Pabaltijo "nepripažinimo" politikos.

Tačiau įdomiausia tai, kaip tas pats Gečys nusako svarbiausius, jo manymu, "bendruomenės" uždavinius bei tikslus ateičiai: jis rašo: vienu svarbiausiu uždaviniu "laikau sėkmingą gynimą bendradarbiavimu su naciais kaltinamų mūsų tautiečių. Tai—bandymas per amerikiečių teismus demoralizuoti prieš komunizmą nusiteikusią lietuvių išeiviją. Dėl to turime sujungti jėgas ir lėšas".

Pasirodo: štai kokia ta "kultūrinė—švietėjiška" organizacija—tiesiog nacių talkininkų gynėjų įstaiga!

Norisi atkreipti skaitytojų dėmesį štai į ką. Čia nekviečiama ar nesiūloma aiškintis, ieškoti faktų—ar tarp naujųjų atvykėlių yra nacių talkininkų—tiesiog besąlygiškai juos siūloma ginti, ir viskas. Ginti, kas jie bebūtų, ką jie bebūtų padarę, kokie bebūtų akivaizdūs faktai . . .

Sutikite: šis programinis "bendruomenininko" pasiūlymas pasako tikrai labai daug ką. Ir visų pirma—kas iš tikrųjų rūpi šiai organizacijai. Pagaliau—vėl jau tradiciniu tam tikrai spaudai tapęs mėginimas būrelį žmoniškumui nusidėjusių asmenų sutapatinti su lietuviškosios išeivijos dauguma—o ta dauguma su tuo tikrai nesutiks.

Gaila, kad tokie atviri ir visiškai tiesmukiški pareiškimai padaromi gana retai.

Na, pagaliau, "veiksnius" galima savotiškai ir suprasti: atvirai paskelbiant, kam eina surenkamos, iškaulyjamos, pačiais įvairiausiais būdais gaunamos iš išeivių lėšos—jų galėtų gerokai sumažėti. O kas to nori!

V. M.

London.—Britanijos socialdemokratų partija išrinko savo vadą. Juo yra Roy Jenkins, 61 m. amžiaus buvęs Bendrosios Rinkos prezidentas. Bet tai nereiškia, kad kažkas netvarkoje. Britanijos socialdemokratai jį išrinko savo vadu, nes mano, jog ateityje jie gali suvaidinti žymesnį vaidmenį valstybės gyvenime.

Ne visiems naudinga girtis

Texas valstijoje prie alaus puotos pasigyrimas privedė prie patraukimo į teismą dviejų brolių už nužudymą 1977 m. vieno Jersey miesto New Jersey valstijoje naktinio sargo.

Juozas Jonaitis, 27 m. amžiaus, ir jo brolis Kazys, 29 m., laikomi be užstato Hudson County kalėjime Jersey City mieste už nužudymą 1977 m. vasario 26 d. Robert Veninger, Walsh Trucking kompanijos naktinio sargo.

Policija sako, kad Juozas Jonaitis buvo suimtas Grand Prairie, Texas, po tuo, kai moteris pranešė policijai, kad Jonaitis gyrėsi puotoje užmušęs žmogų.

Juozas Jonaitis pasakė policijai, kad jis gyvena Grand Prairie jau treji metai, vedęs ir turi vaikų. Jis pakartotinai sakė, kad jis dalyvavęs užpuolime Veningerio, tikslu apvogti, bet kaltina brolį už nužudymą. Kazys Jonaitis seniau dirbo sunkvežimių vairuotoju Walsh Trucking kompanijoj.

Ir kur nepasirodys lietuviai!

Brandos atestatas 250-tūkstantajam dirbančiajam

Tūkstančiams Tarybų Lietuvos miesto ir kaimo dirbančiųjų vasaros pradžioje buvo įteikti brandos atestatai. Dalis vaikinų ir merginų, baigusių aštuonmetę mokyklą arba turinčių nepilną vidurinį išsilavinimą, pradeda dirbti įmonėse, kolūkiuose ar tarybiniuose ūkiuose, įstaigose. Todėl dabar, kai respublikoje įgyvendintas visuotinis vidurinis jaunimo mokymas, vidurinį išsilavinimą jie įsigyja vakarinėse arba neakivaizdinėse bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose. Šiose mokyklose mokosi nemažai ir vyresnio amžiaus žmonių.

Neseniai spauda paskelbė gražų skaičių: Tarybų valdžios metais Lietuvos vakarines ir neakivaizdines vidurines mokyklas baigė 250 tūkstančių gamybininkų. Šios mokyklos nemažai padėjo įgyvendinti visuotinį vidurinį jaunimo mokymą. Vien per praėjusį penkmetį (1976-1980 m.) bendrojo vidurinio išsilavinimo atestatus įsigijo daugiau kaip 100 tūkstančių darbininkų, kolūkiečių, tarnautojų, t. y. kasmet maždaug po 20 tūkstančių žmonių.

Daugelis baigusiųjų vakarines ir neakivaizdines mokyklas įsigyja ir aukštąjį mokslą. Tačiau ne tik jie jaučia realią mokymosi naudą. "Nelengva dirbti ir mokytis,—prisimena Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatė, Šilalės rajono D. Poškos kolūkio veršelių augintoja Stasė Paulauskaitė.—Bet nesigailiu, nes vakarai, praleisti prie knygų, nepraėjo be pėdsakų . . . Mokymasis įpratino domėtis visuomeniniu gyvenimu, knyga ir laikraščiu, įpratino prie savišvietos.

Siekiant, kad neliktų nė vieno jauno gamybininko, neturinčio vidurinio išsilavinimo, dirbantiems ir besimokantiems teikiama nemaža lengvatų. Jie naudojasi sutrumpinta darbo diena, papildomomis atostogomis egzaminams laikyti.

V. Siudikas

Paryžius. — Prancūzijos vyriausybė paskelbė, kad keturiems mėnesiams būsiančios užšaldytos algos ir kainos, kaip pirmas žingsnis, siekiant sustabdyti franko smukimą ir užsienio valiutos rezervų mažėjimą.

VALERIJA INČIŪRAITĖ

Prie veidrodžio

●

Sugrįžai. Apsivilkusi mano rūbais.
Įsiveržei. Pavogusi mano veidą.
Tau pavyko — — — Tik viską
Seniai žinau. Tik jau — nereikia. . .

. . . Ir ko ji taip garsiai rėkia? Ta upė — tiesa,
Negudriai ant pečių užsivertusi tokią Golgotą,
Kokią gali užsiversti tik moteris, įpratus gyvenimą
Skaityt labai sąžiningai. Beveik paraidžiui.
Kai viską
Seniai žinau. Kai jau — nereikia!!

●

O ką gi aš, tiesą pasakius, žinau apie tave,
Bičiule iš vieno namo — į ateitį skriejančio laivo?
Apie tavo dienas ir tavo naktis,
Tiksinčias per įmigusią gatvę į savo keistą
Laimę žingsniukais trumpais,
Apie tavo nebeatpainiojamas mintis —
Tas ilgapirštes sielos rankas — ką aš
Žinau?
Jeigu ruošiuosi paimti teptuką kasdien
Iš naujo — — —

●

Tavo laimė?

Tavo laimė, regis, paprasčiausia.
Tavo laimė —
Kai už lango varpom apsisiaučia
Vasara. Ir banguoja švokščia
Bendro javo sienos
Aukštos.
Kai ir tau ant stalo guli šaukštas.
Ir kai liūdną veidą
Meilė iš šešėlio pasuka į šviesą.
O iš viso. . .
Kas ta laimė?

●

Ačiū! Kad išmokei šito —
Dieną — dubenėlį saulės korio —
Gelsvą, kvepiantį, dar šiltą,
Iki lašo susipilt į širdį.

Ievos kvapą. Žiogo giesmę.
Siauro tako dilgėlę.
Smilgos medį laibą. . .
O širdis — ji didelė. Labai.
Ji išsaugos iki vakaro
Ievos kvapą. Žiogo kapą.
Bitės geluonį, jos sparno brydę dulsvą.
. . . Šitaip ir sugrįši. Su žiemos medum.

Tūkstančius kauniečių vasaros pradžioje fanfaros sukvietė į Dainų slėnį, kuriame įvyko pirmoji pučiamųjų orkestrų šventė, "Linksmosios triūbos". Joje dalyvavo geriausi miesto pučiamųjų orkestrai, svečiai. Šventės metu įdomią programą parodė vaikų darželių auklėtiniai, moksleivių ir studentų pramoginių šokių kolektyvai.

Nuotraukoje: **Groja jungtinis studentų orkestras.**
K. Jurelės nuotrauka

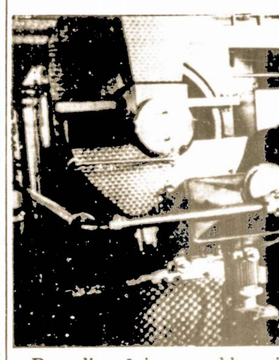

Pasvalio sūrių gamykla—viena didžiausių Pabaltijyje. Čia per metus pagaminama daugiau kaip 4000 tonų sviesto, 2600 tonų sūrių. Neseniai įmonėje sumontuota iš Vokietijos Demokratinės Respublikos gauta nepertraukiamos sviesto gamybos linija.

Nuotraukoje: **Šaltkalvis derintojas J. Adamkevičius ir sviesto gamybos skyriaus vyriausiasis meistras H. Gesevičius prie naujos sviesto gamybos linijos.**
G. Svitojaus nuotrauka

LIETUVOS DAILININKŲ FORUMAS

Suvažiavimo pertraukos metu [iš kairės į dešinę] respublikos nusipelnęs meno veikėjas E. Žiauberis, svečias iš Kaliningrado A. Ševčenka ir profesorius V. Dilka.

Lankytojai susipažįsta su parodos "Dailininkai-liaudžiai" ekspozicija. G. Svitojaus nuotraukos

Birželio 10-11 dienomis Vilniuje įvyko dešimtasis Lietuvos TSR dailininkų suvažiavimas. Jame apsvarstyta sąjungos valdybos pirmininko, TSRS liaudies dailininko akademiko Jono Kuzminskio padaryta valdybos ataskaita ir šios kūrybinės organizacijos tolesnės veiklos uždaviniai.

Paskutinis, devintasis dailininkų suvažiavimas įvyko prieš penkerius metus. Tai ženklus laikotarpis respublikos dailės gyvenime. Išaugo dailininkų šeima. Dabar ši kūrybinė organizacija savo gretose turi 669 narius. Pastaraisiais metais įsteigtas jaunųjų dailininkų susivienijimas, kuris subūrė 334 tapytojus, grafikus, skulptorius, taikomosios ir dekoratyvinės dailės meistrus.

Gražūs lietuvių dailininkų kūrybos rezultatai. Vien Lietuvoje per tuos penkerius metus surengta 800 dailės parodų. Populiarios yra kasmetinės sąjungos narių ir jaunųjų dailininkų naujų darbų ekspozicijos. Per laikotarpį tarp suvažiavimų 42 tapytojų, grafikų, skulptorių grupės dirbo kolūkiuose, tarybiniuose ūkiuose, gamyklose ir fabrikuose. Vietoje sukurtus darbus jie paliko ūkių ir įmonių dailės galerijose, kurios buvo įsteigtos Skuodo rajono Luokės, Biržų rajono "Laisvosios žemės", Ukmergės rajono Žemaitkiemio kolūkiuose, Vilkaviškio melioracijos statybos valdyboje ir kituose darbo kolektyvuose.

Sėkmingai vystėsi monumentalioji skulptūra. Pastatyta daug didingų monumentų. Tarp jų žymiausi yra skulptoriaus N. Petrulio sukurtas V. Lenino paminklas Druskininkuose, K. Bogdano paminklas V. Leninui ir V. Kapsukui Vilniuje, G. Jokūbonio—V. Putnai Molėtuose, J. Narušio—V. Kapsukui. Kapsuko mieste, K. Patamsio monumentas Tarybinei Armijai išvaduotojai Šiauliuose. Iškilo paminklai ir biustai, įamžinantys istorinius ir revoliucinius įvykius, žymių kultūros veikėjų atminimą. Naujus miestų kvartalus, kaimo gyvenvietes papuošė kelios dešimtys dekoratyvinių skulptūrų. Lenino premijos laureatas skulptorius G. Jokūbonis kartu su TSRS liaudies architektu V. Čekanausku sukūrė F. Engelso paminklą Engelso mieste.

Tarybų Lietuvos grafikai per tuos metus iliustravo daugiau kaip 250 knygų, kurias išleido "Vagos" leidykla.

Naujoji lietuvių dailė plačiai žinoma už respublikos ribų. Nemažai parodų surengta Maskvoje ir kituose Tarybų Sąjungos miestuose. Tradiciniu tapo Lietuvos, Latvijos ir Estijos tapybos darbų ekspozicijos, paeiliui rengiamos vienoje iš šių respublikų sostinių. Lietuviška dailė pasiekia ir tolimas užsienio šalis. Antai vien estampo paroda apkeliavo daugiau kaip 40 Europos, Afrikos ir Azijos valstybių.

Suvažiavimo proga Vilniuje atidaryta Lietuvos dailės paroda "Dailininkai-liaudžiai". Joje 340 dailininkų eksponuoja apie 500 tapybos drobių, grafikos lakštų, skulptūros scenografijos, keramikos, gintaro, tekstilės, metalo pavyzdžių.

Suvažiavimas išrinko naują sąjungos valdybą, revizijos komisiją ir delegatus į šeštąjį TSRS dailininkų sąjungos suvažiavimą. Lietuvos TSR dailininkų sąjungos valdybos pirmininku išrinktas žinomas skulptorius, Lietuvos liaudies dailininkas profesorius Konstantinas Bogdanas.

J. Žukauskas

Smerkia genocidą

Ottawa. — Kanados gydytojas Christopher Guianno, ilgokai dirbęs Saida miesto ligoninėje Libane, pereitą savaitę spaudos konferencijoje pareiškė, kad tarp 10 tūkstančių libaniečių, žuvusių nuo Izraelio sprogmenų, apie 50 proc. sudaro vaikai iki 13 metų amžiaus.

Jis tvirtino, jog matęs, kaip JAV gamintos bombos buvo metomos ant centrų, kuriuose buvo suburti pabėgėliai. Jis reikalavo, kad tuojau pat būtų sustabdyta Izraelio invazija ir kad būtų pravesta investigacija, ištiriant Izraelio sukurtąsias koncentracijos stovyklas pietiniame Libane, kur kaliniai buvo mušami lazdomis ir čaižomi metaliniais botagais.

DRUGIO REAKTYVINIS VARIKLIS

Pagal visus aerodinamikos dėsnius drugiai skraidyti negalėtų. O jie skraido, kiekvienas matėme, ir dar kaip! Drugiai — puikūs skrajūnai: jie sugeba daryti net aukštojo pilotažo figūras — žaibiškai kilti į viršų, gražiai pikiruoti, sukti „mi-ties" kilpas. Be to, kai kurių rūšių drugiai migruodami nuskrenda šimtus, tūkstančius kilometrų net 50 km/h greičiu.

Kokiu principu jie skraido? Tai suprasti padėjo greitaeigis filmavimas, kurį atliko TSRS MA Evoliucinės morfologijos ir gyvūnų ekologijos instituto mokslininkai. Eksperimentų metu drugiai citrinukai buvo filmuojami 200 kadrų per sekundę greičiu. Štai kas paaiškėjo. Iš pradžių drugio sparnai pakyla į viršų ir susiglaudžia kaip dvi plokštelės, po to plačiai išsiskečia ir vėl susiglaudžia po pilveliu. Mokslininkai pastebėjo vieną įdomią šių judesių ypatybę. Kai sparnai kyla į viršų, jie susiglaudžia ne visa plokštuma, o banguotai. Tarp užpakalinių sparnų juostelių, viršum vabzdžio pilvelio susidaro taisyklingas apvalaus skersmens kanalėlis. Sparnai stipriai stumia suspaustą orą ir išmeta pro tą kanalėlį panašiai, kaip išmetamos dujos iš reaktyvinio variklio tūtos. Oro srovė nedidelį kampu nukreipiama žemyn, todėl jos reaktyvinė jėga pasidalija į dvi sudedamąsias — keliamąją ir traukos jėgą.

NAUJAS VANDENILIO GAVYBOS BŪDAS

Baltarusijoje sukurtas naujas efektyvus vandenilio gavybos būdas. Vandenilio dujos išskiriamos iš vandens jį šildant ir naudojant cikliškai pasikartojančias reakcijas. Skirtingai nuo tradicinių metodų, naujajai technologijai reikia mažiau šilumos. Naujovės autoriai šiam reikalui siūlo panaudoti atominių elektrinių liekamąją šilumą.

Palestinos Laisvės Kovotojų vadas Yasser Arafat apžiūrinėja Izraelio naudojamus ginklus.

ISTORIJOS PUSLAPIUS VARTANT

PIRMASIS LIETUVIS LAKŪNAS AMERIKOJE

1912 m. sausio 10 d. Vilniuje leistas laikraštis "Lietuvos žinios" išspausdino sekančio turinio trumpą informaciją: "**Pirmas lietuvis lakstytojas**. Neseniai Amerikoje krito belakiodamas su savo orlaiviu pirmas lietuvis lakunas S. Vilkaitis. Orlaivis sudužo skeveldrosna, bet S. Vilkutis išliko gyvas. Jis yra baigęs Rusijoje komercijos mokyklą; Amerikoje gi lanko universitatą" (kalba netaisyta).

Tai buvo pirmoji žinia spaudoje apie lietuvį, kuris savo gyvenimą susiejo su aviacija tuo metu, kada ši naujoji technikos ir sporto šaka žengė tik pirmuosius nedrąsius žingsnius. Tuo metu aviatorių, išdrįsusių pakilti į orą su trapiais, netobulos konstrukcijos lėktuvais, buvo labai nedaug. Tuo maloniau, kad šių aviacijos pionierių tarpe žinomas ir mūsų tautietis S. Vilkaitis. Kaip matėme, vienas iš jo skridimų baigėsi nesėkmingai.

Praslinkus dvidešimtpenkeriems metams po "Lietuvos žinių" informacijos, 1937 m. žurnale "Lietuvos sparnai" (Nr. 3) buvo išspausdinta įdomi ir reta nuotrauka. Joje nufotografuotas S. Vilkaitis lėktuve, prieš skridimą 1911 m. lapkričio 16 d. Šį unikalų dokumentą redakcijai pateikė ilgą laiką JAV gyvenęs tūlas Širvydas.

Ilgą laiką nepavyko surasti smulkesnių S. Vilkaičio biografinių duomenų. Buvo žinoma tik tiek, kad, emigravęs į Šiaurės Ameriką, jis ten išmoko skraidyti, o piloto pažymėjimą S. Vilkaičiui įteikė garsus amerikiečių konstruktorius ir lakūnas, vienas pasaulinės aviacijos pionierių Orville Wright, (1871-1948). Dar žinoma, kad lietuvis lakūnas gyveno ir skraidė Seattle mieste, Washingtono valstijoje, mokėsi universitete.

Minėtos žurnale išspausdintos nuotraukos (pateikiame jos reprodukciją) paraštėje parašyta, kad S. Vilkaitis sėdi Wright konstrukcijos lėktuve. Tačiau fotografijos pateikėjas apsiriko. Tikrumoje—tai skridimo aparatas "Golden Flyer" ("Auksinis lakūnas"), kurio prototipą 1909 m. pastatė amerikiečių aviacijos pionierius, aviakonstruktorius, pilotas ir išradėjas, o taip pat pramonininkas inžinierius Glenn Hammond Curtiss, (1878-1930). Su tokio tipo lėktuvu jis 1909 m. rugpjūčio mėnesį dalyvavo Rheimso Didžiojoje aviacijos savaitėje, Prancūzijoje, ir 37-ių lakūnų tarpe laimėjo "Gordon-Bennett-Cup" prizą, 30-ties kilometrų uždaro rato distancijoje pasiekęs vidutinį 56.6 km/h greitį. Tais pat metais G. H. Curtiss su "Golden Flyer" lėktuvu pasiekė pasaulio greičio rekordą (69,821 km/h).

Lietuvis aviatorius, kaip matome, skraidymams pasirinko vieną populiariausių to meto lėktuvų pasaulyje. Galime spėti, kad S. Vilkaičio lėktuvo tipas nuotraukos paraštėje buvo supainiotas dėl to, kad Wright konstrukcijos skridimo aparatai tada buvo labiau paplitę už Curtisso "Golden Flyer". Reikia pažymėti ir tai, kad tiek Wright, tiek ir Curtiss lėktuvai buvo labai panašūs (beje, Wright konstrukcijos skridimo aparatai tuo metu dar neturėjo ratinės važiuoklės, kuri jau buvo įrengta Curtisso lėktuvuose). Curtisso biplanas, kaip ir daugelis tos gadynės lėktuvų, turėjo atviros konstrukcijos liemenį iš metalinių vamzdžių, o drobe dengti sparnai buvo stipriai sutvirtinti atatampomis ir spyriais. Piloto sėdima vieta įrengta priekyje, prieš apatinį sparną(Wright lėktuvuose pilotas gulėdavo kniūpščias arba sėdėdavo ant apatinio sparno). Vairai valdomi vairaračio pagalba. Palyginti nedidelis 50 AJ galingumo aštuonių cilindrų skysčiu aušinamas Curtiss konstrukcijos vidaus degimo variklis pritvirtintas už piloto sėdynės, tarp viršutinio ir apatinio sparnų. Propeleris dviejų menčių, medinis, stumiamasis, įrengtas už sparnų, tarp liemens fermų.

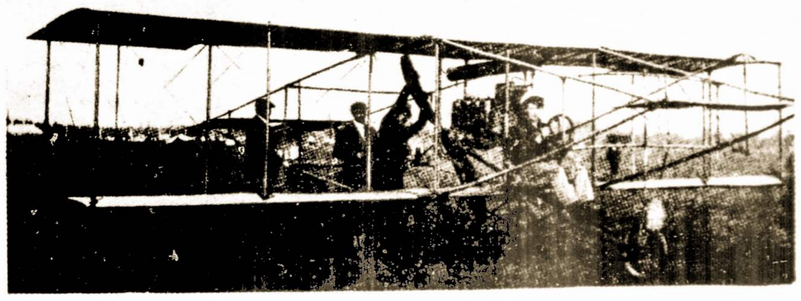

S. Vilkaitis lėktuve "Golden Flyer". Nuotrauka buvo išspausdinta "Lietuvos sparnuose" 1937 m., Nr. 3.

Po to, kai "Gimtajame krašte" 1974 m. liepos 4 d. buvo išspausdintas šių eilučių autoriaus straipsnelis apie pirmąjį JAV lietuvį lakūną S. Vilkaitį, savaitraščio redakcija iš Kauno gavo mokytojos pensininkės Gražinos Stankevičiūtės - Michnevičienės laišką. Ji buvo asmeniškai pažįstama su Steponu (tada paaiškėjo jo vardas) Vilkaičiu ir pateikė pluoštą įdomių, iki tol nežinomų nuotrupų iš lakūno biografijos.

S. Vilkaitis gimė apie 1890 metus Lenkijoje. Jo tėvas—lietuvis mokytojas, motina—lenkų tautybės. Be Stepono buvo dar du vyresnieji broliai—Leonardas ir Romanas, kurie save laikė lenkais (pasirašinėdavo Wiłkowski-Wiłkajtis). Vilkaičių šeima namuose kalbėjo lenkiškai. Tačiau S. Vilkaitis buvo lietuviškos orientacijos žmogus. 1905 m. jis įstojo į Varšuvos Lietuvių savišalpos draugijos chorą (dainavo baritonu), kuriam tuo metu vadovavo Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Bendraudamas su lietuviška daina, S. Vilkaitis gerai išmoko kalbėti lietuviškai ir aktyviai dalyvavo Varšuvos lietuvių visuomeninėje kultūrinėje veikloje. Varšuvoje jis baigė Komercijos mokyklą, o po to išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas.

Jau vėliau, 1933 m. vasarą, jis iš JAV atvyko į tėvo gimtinę, viešėjo Kaune, kartu su Varšuvos laikų bičiule G. Stankevičiūte-Michnevičiene ir jos šeima poilsiavo Palangoje. Lietuvoje iki tol S. Vilkaitis dar nebuvo lankęsis, tačiau krašto gamta ir žmonės jį labai sužavėjo. Iš Lietuvos S. Vilkaitis išvažiavo į Prancūziją ir 1933 m. rugsėjo mėnesio viduryje prancūzų transatlantiniu laivu "Aquitania" (beje, šis laineris buvo paskandintas Antrojo pasaulinio karo metu) iš Cherbourgo uosto išplaukė į JAV. Prieš šią kelionę S. Vilkaitis savo bičiulės G. Stankevičiūtės-Michnevičienės sūnui iš Cherbourgo į Kauną parašė atvirlaiškį. Netrukus iš Amerikos jis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Bibliotekai dovanų atsiuntė retą lietuvišką knygą—seną žodyną. Mat S. Vilkaitis labai domėjosi lietuvių kalba ir būdamas Kaune bei Palangoje visada kalbėdavo tik lietuviškai. Po to Lietuvoje jau daugiau nieko nebuvo žinoma apie šį aviacijos pionierių.

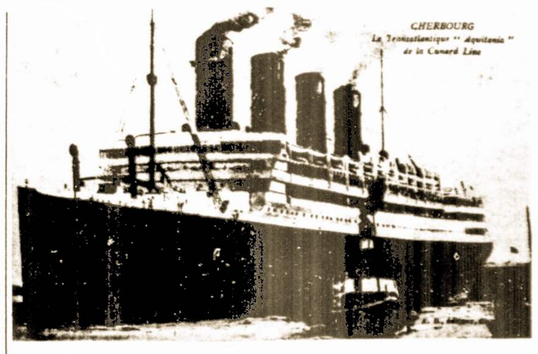

S. Vilkaičio 1933 m. rugsėjo 14 d. iš Cherbourgo į Kauną pasiustas atvirukas su transatlantinio lainerio "Aquitania" piešiniu.

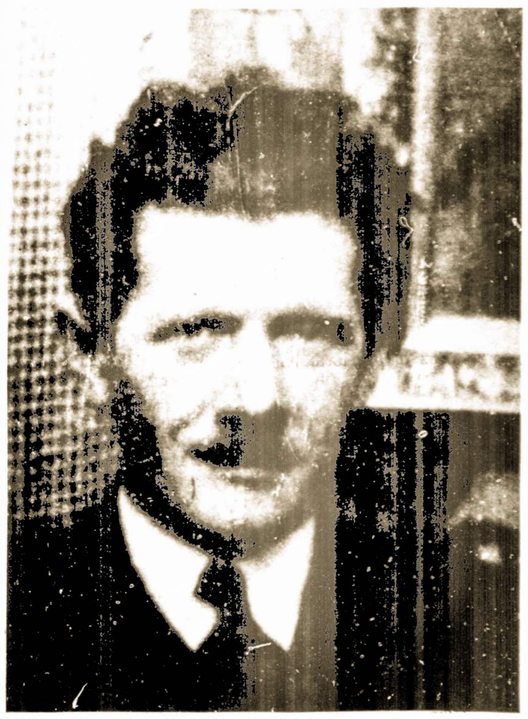

Vienintelė žinoma S. Vilkaičio portretinė fotografija. Varšuva, 1933 m. vasara.

G. Stankevičiūtė-Michnevičienė, tvarkydama savo velionės sesers asmeninį archyvą, surado S. Vilkaičio fotografiją, darytą 1933 m. vasarą, kada, prieš atvykdamas į Lietuvą, jis viešėjo Varšuvoje ir ten aplankė tėvų kapą.

S. Vilkaitis buvo aukštesnio už vidutinį ūgio, lieknas, sportinės išvaizdos, atviro veido, aukštos kaktos, šiek tiek garbiniuotų plaukų šatenas. Tai stiprios valios, realaus mastymo žmogus. Kaip teigia G. Stankevičiūtė-Michnevičienė, kartu su S. Vilkaičiu dainavusi Varšuvos lietuvių chore, jis nuo jaunystės laikėsi griežtų higienistinių požiūrių į gyvenimą ir sveikatą.

Apie tolimesnį S. Vilkaičio likimą žinių neišliko. Jo asmenybė, skraidymai JAV yra svarbus ir reikšmingas faktas lietuvių aviacinės minties raidos metraščiui. Reikia tikėtis, kad laikui bėgant bus surasta ir daugiau duomenų apie šį mūsų aviacijos pionierių. Turime vilties, kad jį pažinoję "Laisvės" skaitytojai atsilieps į šį straipsnį ir padės užpildyti baltas dėmes lakūno Stepono Vilkaičio biografijoje.

Vytautas Povilas Jurkštas,
aviacijos istorikas

ALFONSAS MALDONIS

Tolyn

Atsižiūri, atsiklausai,
Nuo daug ko žemėj apkursti.
Kodėl kažką toli, aukštai,
Net neklausydamas, girdi?..

Kaip vaiką, krebždantį lopšy,
Tarsi kvėpavimą mielų?
O gal todėl, kad jau seniai
Nuo triukšmo širdyje tylu?

O gal todėl, kad jau klausais
To, ko nebejauti greta?
Kas buvo jau kadu kadais
Ir pasibaigs kadu kada?..

Kad buvo pradžioje ir liks
Pabaigoje viena dermė,
Nebeužgęsęs spindulys
Ir bangą laikanti gelmė?..

KANADOS ŽINIOS

GAL IŠDEPORTUOS ŽYDŲ ŽUDIKĄ

J. Yla

Toronto laikraščiai pakartotinai rašė, kad karališkoji policija suėmė vieną karinį kriminalistą, žudžiusį žydus Kaune. Laikraščių žiniomis, R. E. Rauca buvo vienas iš nacių gestapininkų, kurie Kaune nužudė 10,000 žydų, daugiausia Devintame forte. Šio nacio paieško Vokietijos Federatyvinės Respublikos valdžia ir reikalauja, kad jis būtų atiduotas VFR autoritetams.

Rauca Kanadon atvyko apie 1950 m. Turėjo viename miestelyje kokį tai biznį, bet paskutiniu metu jau buvo išėjęs į pensiją.

Teisėjas sutiko paleisti jį po užstatu. Jis turi užstatyti $150,000 turto. Sakoma, kad atsirado, kas tokį turtą garantuoja, tiktai nesutinką su sąlygomis. Ir išėjęs iš kalėjimo turės kasdien lankytis policijoj.

Imigracijos autoritetai ieškos teismo sprendimo, kitaip sakant, autoritetizavimo atiduoti jį Vakarų Vokietijai. Daug kam kyla klausimas, ar iš tikrųjų jis bus išdeportuotas. Viena, jau praėjo daug laiko, o kita—jis Kanados pilietis.

Žydų organizacija, ieškanti buvusių žydų žudikų, teigia, kad tokių žydų žudikų Kanadoje yra daugiau. Kanados prokurorui jie esą žinomi. Bet jų niekas neliečia. Kanados prokuroras Kaplan teisinasi, kad jie jau nusenę, nebepavojingi. Kita, esą sunku tikėtis, kad jie gautų bešališką teismą socialistiniuose kraštuose. (O kokį gi teismą gavo tie milijonai žydų, kuriuos naciai sušaudė?) Jis taipgi mano, kad vargiai juos teismai nuteistų. Aiškiai matyti, kad Kanados valdžia nelinkus teptis rankų su tais žydų žudikais.

Kaip bus Rauca, dabar sunku pasakyti. Gal ir išdeportuos, o gal ir ne. Bet toks iškėlimas viešumon, apkaltinimas, kad jis aktyviai dalyvavo žydų žudyme Kaune, dalinai patenkins nacių priešų, ypač žydų, pageidavimą nepamiršti tų žmogžudžių kruvinų darbų.

Nesijaus gerai ir visi kiti, kurie yra susitepę rankas nekaltų žmonių krauju. Ką gali žinoti, o gal bus pareikalauta ir juos sugrąžinti ten, kur nusikaltimus papildė.

Toronto, Ont.

Iš moterų pikniko

Toronto Lietuvių Moterų Klubas turėjo smagų pikniką, nežiūrint to, kad buvo lietinga visa savaitė. Saulutei pasirodžius, Moterų Klubo patriotės ir patriotai leidomės vieškeliu į Čibirkų farmą. Ir neapsigavom, lietaus ten nebuvo.

Susilaukėm svečių iš toliau. J. Naruševičienė, Povilas ir Sofija Pajuodžiai iš Londono, M. Paužienė su dukra Rožyte ir žentu Robertu Šimaniu, trys anūkai iš Oakvillio.

Londonietės atvežė lauktuvių iš Lietuvos—saldainių, šokoladų ir šampano. Sofija su sesute Byriene neseniai lankėsi Lietuvoje. Ji pasakojo, kad Lietuva gerokai pagražėjus nuo 1975 metų, kada mes Lietuvoje lankėmės. Sofija yra labai daug pasidarbavusi "Liaudies Balsui", kada jis gyvavo. Pajuodžiai visuomet stambiai jį aukomis paremdavo. Besivaišindami lietuviškomis dovanomis, mūsų brangiai gimtinei linkėjom laimingos kloties.

Visus atvykusius į pikniką sutiko su ženkliukais A. Poškienė. Laimėjimus pravedė B. Janauskienė. Buvo nemažai fantų, kuriuos paaukojo šios draugės: importuotos brandės—J. Naruševičienė, E. Byrienė ir S. Pajuodienė—šampano, šokoladų iš Lietuvos. Senjorų klubas stiprios kanadiškos, I. Rukienė—čekoslovakiško likerio, V. Masienė—3 fantus—Lazy Suzy ir kitus, A. Poškienė vieną fantą (buvo suvyniotas, tad nežinau, kas ten buvo). Taigi, buvo daug laimėjimų.

Visi dalyviai skaniai pasivaišino, pasikalbėjo. Nors piknikas buvo (10 mašinų) nedidelis, tačiau buvo smagus, visi buvo patenkinti, kad nebijojo lietaus grumojimo.

* * *

J. Naruševičienės anūkas atvyko iš Vancouverio praleisti atostogų su grandma ir teta B. Janauskiene. **A. Yla**

Montreal, Quebec

Vyksta aplankyti gimtinę

Julė Gelčienė, su torontiečių grupe, liepos 8 d. išvyksta aplankyti savo gimtinę. Laimingai praleisti laiką gimtinėje.

Sugrįžo iš Belgijos

Buvusi Danutė Vekterytė, su savo vyru, kuris užbaigė darbą Belgijoj, sugrįžo į Montrealį.

Pas Marytę Šalčiūnienę virš savaitės svečiavosi jos pusseserė su vyru iš Detroito.

Elenutę Monstavičienę aplankė jos giminaičiai iš Jungtinių Amerikos Valstijų.

Į Montrealį iš Kalifornijos buvo atvykęs Alfonsas Šimonėlis, Bruno ir Leono Šimonėlių pusbrolis. Kartu su juo atvyko pas jį viešėjusi viešnia iš T. Lietuvos. Tai Alberto Dasio brolienė, o B. ir L. Šimonėlių pusseserė, kurie čia tarpe daugelių giminių praleido laiką labai gražiai ir vaišingai.

Sukūrė šeimą

Liepos 3 d. įvyko šaunios vestuvės Pamelos Čičinskaitės su anglų tautos vaikinu. Jaunoji yra Mikio ir Doren Čičinskų dukrelė. Neteko sužinoti, kur išvyko praleisti medaus mėnesį.

Laimingo jiems vedybinio gyvenimo!

Ligoniai

V. Šlekys Montreal General ligoninėje pergyveno antrą operaciją. Šiuo laiku gydosi namuose žmonos globojamas.

Elzbietą Daugėlienę, sunkiau susirgusią, perkėlė iš senelių namų į Moisonniew ligoninę. Linkiu abiems ligoniams greit pasveikti.

Atidarė parodą

Birželio 23 d. atidarė parodą "Man and His World". Ji šiais metais žymiai menkesnė, nes vyksta tik ant Notre Dame salos, kur jau kelintas metas vyksta gėlių paroda. Įėjimas į parodą nemokamas. **P.**

Miesto ateitį kuria visi

Nuotraukoje: **Rajono ir miesto Tarybų deputatai ir direktorių Tarybos nariai apžiūri naujos serijos namus, pastatytus naujame Pivonijos mikrorajone.**

G. Svitojaus nuotrauka

Beveik visos Ukmergės—augančio pramonės centro įmonės ir organizacijos dabar dalyvauja sprendžiant socialines miesto problemas. Įveikti žinybinius barjerus, sutelkti gamybinių kolektyvų pastangas Ukmergės tvarkymo reikalų sprendimui ėmėsi įsteigta prie miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto direktorių taryba.

Šis visuomeninis organas operatyviai sprendžia svarbius klausimus ne tik vienos ar kitos įmonės, bet ir viso miesto mastu. Pavyzdžiui, per trumpą laiką Taryba sugebėjo kooperuoti lėšas ir tuo išspręsti ikimokyklinių įstaigų tinklo sukūrimo problemą. Dabar vietų vaikų lopšeliuose-darželiuose pakanka visiems mažyliams. Direktorių tarybos iniciatyva prie kelių įrengtos aikštelės keleivių poilsiui, ant Šventosios krantų kuriama miestiečių poilsio zona.

Direktorių taryba įneša esmines pataisas į miesto ekonominio ir socialinio vystymo planą. Viršijusios pelno planus, įmonės papildo "miesto taupyklę". Šias lėšas numatyta panaudoti pramonės vandentiekio statybai, gatvių asfaltavimui. Statomas stambus vandens valymo įrenginių kompleksas, kuris aptarnaus ir pramonės, ir buities įmones.

Viename paskutinių direktorių tarybos posėdžių buvo priimtos rekomendacijos paspartinti naujojo mikrorajono statybą. Miesto Liaudies deputatų taryba, išnagrinėjusi ir apsvarsčiusi direktorių tarybos pasiūlymus, sudarė statybos aikštelėse deputatų postus, kurie kontroliuoja darbų tempus ir kokybę.

TARYBŲ SĄJUNGOS VYRIAUSYBĖS PAREIŠKIMAS

Izraelio agresija Libane tebevyksta. Nors buvo paskelbtas ugnies nutraukimas, Izraelio kariuomenė toliau vykdo kovos veiksmus prieš libaniečius ir palestiniečius. Gaunamais pranešimais ruošiamasi šturmuoti Libano sostinę Beirutą.

Izraelis vykdo Libane nusikalstamą genocido akciją. Nieko nesigailėdama, agresoriaus kariuomenė faktiškai naikina visus be išimties palestiniečius, žūsta ir tūkstančiai libaniečių. Izraelio kariuomenė mėgina nuskandinti kraujyje Palestinos arabų kovą už savo laisvę ir nepriklausomybę.

Tarybų Sąjungoje, kaip ir visame pasaulyje, kelia pasipiktinimą įžūlus Izraelio plėšikavimas. Aišku, kad Izraelio agresija vykdoma pagal vadinamojo Tel Avivo ir Vašingtono „strateginio bendradarbiavimo" programą.

Iškilo grėsmė Libanui kaip nepriklausomai ir vieningai valstybei. Vis aiškiau matyti, kad norima suskaldyti Libaną ir dislokuoti užgrobtoje Libano žemėje vadinamąsias „daugianacionalines pajėgas", kurių branduolį sudarytų Amerikos kariuomenė.

Izraelio ir jo globėjų veiksmai kelia grėsmę ir kitoms arabų valstybėms. Vykdoma vis ta pati linija — pajungti arabų šalis — vieną po kitos — imperialistų diktatui. Remiamasi tuo, kad arabai nėra vieningi, kad jiems nepavyks suvienyti pastangų ir padėti eilinei agresijos aukai.

Taikos Artimuosiuose Rytuose interesais, plačiais tarptautinio saugumo interesais būtina tuojau pat imtis veiksmingų priemonių agresijai sustabdyti, ugniai nutraukti, Izraelio kariuomenei išvesti iš Libano teritorijos. To reikalaujama vienbalsiai priimtuose SNO Saugumo Tarybos nutarimuose. Jie turi būti įvykdyti. Šiandien tai — svarbiausias klausimas.

Tarybų Sąjunga ne žodžiais, o darbais remia arabus, reikalauja, kad agresorius išsinešdintų iš Libano. Tie, kurie dabar remia Izraelio politiką, neturėtų užmiršti, kad Artimieji Rytai — tai rajonas, kuris yra visai netoli pietinių Tarybų Sąjungos sienų, ir įvykiai jame negali neliesti Tarybų Sąjungos interesų. Mes perspėjame Izraelį dėl to.

Izraelio pradėtas karas Libane kuo aštriausiai iškelia klausimą dėl padėties Artimuosiuose Rytuose apskritai, kurie dabar tapo dar pavojingesniu tarptautinio įtempimo židiniu.

Tarybų Sąjungos vyriausybė reikalauja, kad ši įžūli agresija būtų nutraukta. Savo ruožtu Tarybų Sąjunga darys viską, ką galėdama, kad šiame rajone būtų užtikrinta tvirta taika.

TORONTO, ONT., CANADA

Mirus

Motiejui [Mike] Guobai

Reiškiame širdingą užuojautą jo žmonai Aleksandrai, sūnui Aleksandrui, broliui JAV, broliui Lietuvoje; taip pat visiems giminėms ir artimiesiems Kanadoje, Amerikoje ir Lietuvoje.

WALTERIS DORINAS ir sūnaus šeima
San Diego, California

TARPTAUTINĖMIS TEMOMIS

Sustabdyti agresiją

Vykdydamos sionistinių "vanagų" senjai brandintus planus, Izraelio ginkluotosios pajėgos griebėsi plataus masto kruvinos agresijos prieš suverenią arabų šalį—Libaną. Kaip matyti iš ciniškai atvirų Izraelio gynybos ministro A. Šarono pareiškimų bei sionistinės kariaunos veiksmų, agresorius nori sutriuškinti Palestinos išsivadavimo organizaciją, nusiaubti jos centrus bei bazes, kad apskritai nebereikėtų svarstyti klausimo, kaip įgyvendinti pagrįstas Palestinos arabų teises įkurti savo nepriklausomai valstybei.

Bet tai dar ne visi Tel Avivo ir jo globėjų—Jungtinių Amerikos Valstijų—ekspansionistiniai kėslai. Vykdydami Camp Davis parengtą taktiką, kuri numato pajungti vieną arabų šalį po kitos imperialistų senelių choras, tačiau tokio amžiaus žmonės sulaukia ir atšiauriojo Jakutijoje, ir kalnuotame Altajuje, Tolimosiuose Rytuose, ir Baltijos pajūryje.

Vidutinė tarybinio žmogaus gyvenimo trukmė dabar viršija 70 metų. TSRS laikoma ilgaamžių šalimi, išgyvenusių daugiau kaip šimtą metų žmonių skaičiumi pralenkia JAV 3—4 kartus, Angliją, Prancūziją — 15 kartų.

Senatvės artėjimui įtakos turi daug aplinkinių veiksnių. Vieni jų gali pagreitinti, kiti, pasak tarybinio mokslininko A. Nagorno, ne tik sulėtinti senėjimo procesą, bet ir tam tikra prasme jį sustabdyti.

YPATINGĄ reikšmę turi darbas — ilgaamžiškumo laidas. Darbas žmogui reikalingas kaip oras, vanduo. Nė vienas tinginys neišgyveno iki gilios senatvės.

Žmogaus, pasiekusio 55—60 metų, dar laukia ilgas gyvenimas. Tarybiniam žmogui išėjimas į pensiją reiškia ne jo veiklos pabaigą, o periodą, kuomet į pamainą vieniems įsipareigojimams ateina kiti, labiau atitinkantys amžių ir sveikatos stovį. Ir pagyvenusiam žmogui aktyvumas visose veiklos srityse taip pat būtinas. Tai vienbalsiai tvirtina psichologai, sociologai ir herontologai. Nepaprastai svarbu, kad darbovietėje, artimųjų rate šis faktas būtų reikiamai įvertintas, kad pensininkui būtų skirtas tas dėmesys, kurio jis užsitarnavo sąžiningai dirbdamas ne vieną dešimtmetį.

Antras svarbus veiksnys, leidžiantis net gilioje senatvėje gyventi pilnavertį gyvenimą, yra pilnaverte mityba.

Vyresnio amžiaus žmonėms medžiagų apykaita ne tik sulėtėja (kas dešimtmetį — 10 proc.), bet ir pakinta: jauname organizme intensyviau gaminami baltymai, o senesniame — riebalai. Bėgant metams nekeičiant mitybos, maitinantis taip, kaip jaunystėje, galima labai greitai nutukti. Nutukimas — ne tik pavojinga, bet ir klastinga liga, kadangi pradžioje nesukelia jokių nemalonių, skausmingų jutimų. Nutukę žmonės žymiai dažniau serga hipertonija, miokardo infarktu, cukriniu diabetu, jų amžius vidutiniškai 7—9 metais trumpesnis už normaliai sveriančių. Riebalai apsunkina širdies veiklą, kaupdamiesi po diafragma suvaržo kvėpavimo aparato darbą. Tik pavieniai nutukę žmonės sulaukia gilios senatvės.

Nutukimo profilaktika visiems prieinama — nepersivalgyti ir pakankamai judėti.

Vyresnio amžiaus žmonės su maisto produktais turi gauti daugiau tų medžiagų, kurios ypač svarbios susidėvėjusioms ląstelėms ir audiniams atstatyti. Visų pirma — ne mažiau kaip 80—90 gramų baltymų per parą. Nepatariama daug valgyti gyvulinių produktų, didesnę dalį baltymų geriausiai gauti su augaliniu maistu. Itin svarbus celiuliozės ir pektininių medžiagų pakankamas kiekis. Jos pagerina žarnyno veiklą, stabdo jame puvimo procesus. Šių medžiagų šaltinis — augalinis maistas, ypač daržovės ir vaisiai. Pektino yra ir virtose daržovėse (burokėliuose, morkose), keptuose obuoliuose. Ypač tinkamas maistas pienas ir jo liesi produktai. Ne be pamato pienas vadinamas ne tik maisto produktu, bet ir vaistu.

Vyresnio amžiaus žmonės su maistu turi gauti pakankamai ir vitaminų, mineralinių medžiagų. Rekomenduojami augaliniai aliejai, kurie stabdo aterosklerozės išsivystymą. Nepatariama vartoti daug druskos, sūrių produktų. Didesnis valgomosios druskos kiekis didina kraujo spaudimą, sūriau pavalgius geriama daug skysčių, o tai apsunkina širdį ir inkstus.

Pagrindinė maisto dalis turi būti suvartota pirmoje dienos pusėje. Valgyti dažniau, tačiau mažais kiekiais. Vakarieniauti ne vėliau kaip 2—3 val. prieš miegą. Fizinė kultūra, judrus gyvenimas — irgi viena svarbiausių ilgaamžiškumo prielaidų.

Ilgamečiai stebėjimai rodo: jei dirbantis protinį darbą žmogus mažai juda, nesportuoja, jau po 20—30 metų jo organizmas pradeda senti, ir 50-tais gyvenimo metais žmogus pasensta.

Sunki ir ankstyva bus senatvė, jei piktnaudžiausime alkoholiniais gėrimais, rūkysime. Ne be reikalo patarlė byloja: stiklinėje degtinės žūna daugiau žmonių negu jūroje.

Alkoholis, patekęs į organizmą, žaloja visų audinių ląsteles, nėra tokio organo, kuris nuo jo nekentėtų. Ypač jautri nervų ir širdies—kraujagyslių sistema. Nuo alkoholio greit nusilpsta širdies raumuo, suglemba. Kraujagysles netenka elastingumo, sklerozuojasi. Štai kodėl taip dažnai alkoholikai miršta nuo miokardo infarkto, kraujoplūdžio į smegenis. Pravartu žinoti, kad alkoholizmas sutrumpina gyvenimą iki 20 metų. Žinau, atsiras skaitytojų, kurie tuoj pat man užduos klausimą: mano senelis (ar uošvis, kaimynas) rūko, gėre, o mirė būdamas 87 metų. Taip, kartais sulaukia gilios senatvės ir geriantieji, tačiau tokių vienetai. Antra, jei jie būtų nevartoję alkoholinių gėrimų, būtų gyvenę dar ilgiau.

Rūkymas ne be reikalo vadinamas dvidešimtojo amžiaus maru. Nustatyta: žmogus, kuris daug metų rūko — po pakelį cigarečių per dieną — savo gyvenimą sutrumpina 7—10 metų. Absoliuti dauguma sergančių plaučių vėžiu — užkietėję rūkoriai. Jie skundžiasi atminties susilpnėjimu, darbingumo stoka, balso užkimimu, kosuliu, dusuliu — argi viską suminėsi.

Gyd. A. KUDABA
"Valstiečių Laikraštis"

ATMINTIS

—Menu, mokykloj
mums kartojo:
—Negerkit svaigalų—
nuodai!
Geriu kefyrą, koką kolą
Jaučiuos, tikėkite, gerai.

Menu, mokykloj
mums kartojo:
—Tabako rūkymas—
nuodai!
Giliai kvėpuoju
kaimo oru—
Jaučiuos
nepaprastai gerai!

Menu, mokykloj
mums kartojo;
Kad keikt
labai yra negražu;
Be keiksmo pragyvent
galvoju,—
Juk turim žodžių daug
gražių!

Kęstutis Balčiūnas

Rašo gydytojas

ILGAAMŽIŠKUMO PASLAPTYS

New York. — Daugiau kaip 50 tūkstančių miesto administruojamų apartamentų buvo be "smoke detector" įrengimų, kas reikalaujama pagal įstatymą. Pasirodė, kad miesto administracija esanti pati prieš tą įstatymą nusikaltusi, kai buvo reikalaujama įrodyti, kaip privatūs savininkai prisitaiko tam įstatymui.

Algirdas VERBA

Pavargę, puošnūs ar pilki:
Karaliai — artimo aky.

Ir amžinybė lyg spyruoklė
Virpėdama savin sulįs,
O mirksnis lėks lyg spindulys...
Godumo duokle, jausmo duokle,

Alchemikai šešiolikmečiai
Su pirkinių rezginėle
Po mėlynais balandžio medžiais,
Kur aukso paslapties dalia?

Augs spindesys spindesyje
Ir žodis žodžio eis nudobti
Ir kas lyg brolis broliui duobę...
Kaip saugoti tave? Beje,

Taip chanai kirsdavo rankas
Meistrams, sutvėrusiems šventovę...
Tik veidas vienišas ten stovi
Ir jo nebesugriaus bet kas...

MES – DU VARPAI

O ką ant slenksčio tau palikčiau?
Kas tu esi ir ko tikies,
Kam sapno apleistoj bažnyčioj
Per naktį žibini žvakes?

Pelija mano atmintis —
Tenai skarelė, dalgis, balsas
Ir senas pokarinis valsas,
Kuriuo vis guodžiasi širdis.

Ant vieno jausmo — kitas jausmas,
Lyg gipsas, švytintis baltai.
Iš vieno moters vardo — griausmas,
It griaustų tūkstančių vardai.

Ar turi atminį išdavęs,
Ar dreba drebulės tiesa?
Sakyk, ar padeda mums dievas,
Kad liktų pagalvė sausa?

Mes — du nežinomi kapai,
Kurių šaknų nebeišskirstų,
Mes — du varpai, mes — du varpai,
Susidaužiantys — išsiskirti...

HAVERHILL, MASS

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Augustas Kazlauskas

Mirė

1969 m. liepos 16 d.

Jau praėjo 13 metų nuo mano mylimo vyro mirties. Skausmai niekuomet neišeina iš mano širdies.

Ilsėkis, mano mylimasis, gražiose kapinėse. Aš visuomet lankysiu Tavo kapą.

MARY KAZLAUSKIENĖ-SAMETIS
Žmona

SAN LEANDRO, CAL.

Mirus

Juozui Karosui

Reiškiame gilią užuojautą jo mylimai žmonai Ksaverai, dukrai Eugenijai, žentui Eugenijui Stanley, anūkams ir visiems artimiesiems bei draugams.

WALTER DORINAS ir sūnaus šeima
San Diego, California

ST. PETERSBURG, FLA.

Mirus

Juozui Judickui

Reiškiame širdingą užuojautą dukrai Sylvijai ir kitiems šeimos nariams bei artimiesiems.

J. ir B. Vaitkai
J. ir H. Dobrow
S. ir V. Kuzmickai
P. ir A. Aleknai
M. Vilkauskienė
W. ir H. Cheplikai
A. ir M. Raskauskai
Larry Strack
V. ir V. Bunkai
L. Tvaska
D. Mikalajūnienė
A. Pakalniškienė
R. Janulis
P. Keller
H. Janulytė
Virginia Watt
W. Alaveckis
M. Rutkauskienė
L. Novak
A. Bruwer
M. Gružinskienė
E. Drobienė
Stefanija Yuknienė
J. T. Lukai
E. Valley
W. Dubendris
V. ir M. Repečkai
M. Klishius
A. Klimavičienė
J. ir M. Milleriai
P. Lukienė
J. Greblikas
L. ir E. Orand
F. Bunkus
J. Bowman
J. Gresh
S. Daraškienė
A. Budrienė
F. ir V. Budrioniai
H. Šarkiūnienė
J. Andrulienė
F. Mockapetris

Detroit, Michigan

Nelaimė

Klubo buvęs sekretorius Al Stacey (Stasiukėnas) su žmona Alice nutarė birželio mėn. aplankyt savo sūnų, kuris gyvena Kalifornijoj. Kad būtų romantiška, važiavo traukiniu, o pasiekę Kaliforniją, nuomavo mašiną. Važiuojant mašina greitkeliu, vienas skubantis pilietis, važiuodamas iš vienos linijos į kitą, įvažiavo į Stacey mašiną; abu smarkiai sutrenkė. Alice Stacey sužalojo savo kelį taip skaudžiai, kad turėjo greit lėktuvu skrist į namus ir pasiduot operacijai. Operacija buvo padaryta birželio 30 d. Oakwood ligoninėje.

Tikime, kad operacija buvo sėkminga ir Alice vėl bus tarpe mūsų. Nepamirškime gerų pažangiečių, klubiečių ir pasiųskime kortelę Alice Stacey, 20733 Fairview Dr., Dearborn Heights, Michigan 48127. Didelė nelaimė. Patarčiau abiems Stasiukėnams nevažinėt į vakarines valstijas, nes anais metais nuvažiavę į Arizoną, Al Stacey gavo širdies priepuolį.

Sirgo

Pabaigoj birželio mėn. sunkiai susirgo klubietė klubo nuolatinė šeimininkė Antonette Garelis. Buvo po daktaro priežiūra apie dvi savaites. Per tą laiką ją gražiai prižiūrėjo jos mylimas vyras Kęstutis Garelis. Mes visi linkime, kad Antonette greit pasveiktų, bet daugiausia trokšta Kęstutis kad ji pasveiktų, nes jis sako, jam nepatinka namų darbas virtuvėje ir t. t.

Sensta

Ne tik čia gimusieji baigia pasent, bet ir jų vaikai. Nors Ruby Jeske, klubo iždininkė, atrodo jauna, bet jos dukrelė Jean su vyru Ken Robak liepos 1 d. minėjo savo dešimt metų vedybinio gyvenimo sukaktuves. Jų sūnus Brian, 2 metų amžiaus ir dukrelė Melanie, 2 mėnesių amžiaus, kartu su Ruby Jeske, juos gražiai pasveikino su sukaktuvėmis.

Klubo susirinkimas

Birželio 27 d. įvyko mėnesinis Detroito Lietuvių Klubo susirinkimas. Diena buvo karšta ir graži, ir į klubą susirinko geras skaičius narių, tik pasigedome trustisto Kęstučio Gareliō ir jo žmonos Antonette. Po susirinkimo, buvo vaišės, kurias prirengė kita klubo šeimininkė Pat Stunskas. Visiems patarnaut pagelbėjo Mary Norush ir jos draugė Josephine Paroske.

Sekantis Klubo susirinkimas bus svarbus, nes tai bus pusmetinis—įvyks sekmadienį, liepos 25 d. 10 val. ryto. Pusmetiniame susirinkime galima padaryti svarbius nutarimus dėl klubo gerovės. Butinai nepamirškite dienos ir visi nariai dalyvaukite.

LLD 52 kuopa

Gaila pranešt, bet LLD 52 kuopa jau galutinai uždarė savo knygas ir iždo pinigus padalino lygiai dėl "Laisvės" ir "Vilnies". Tas nutarimas buvo padarytas narių susirinkime spalio 11 d. Surinkus visas duokles, pasirodė jog iždė viso buvo $258.55. Padalinus per pusę, del "Laisvės" dalininkų suvažiavimo balandžio mėn. šiais metais pasiųsta $129.28, o del "Vilnies" suvažiavimo įvykusiame birželio mėn. pasiųsta $129.27. Sena, naudinga, garbinga organizacija užbaigė savo gyvavimą, nes daug jos narių jau yra mirę, o likusieji neturėjo energijos toliau gyvuot.

Svečias iš Lietuvos

Petras Žitkus buvo giminių pakviestas į Philadelphią porai mėnesių. Viešėdamas pas gimines, nutarė aplankyt savo pusbrolį, Alfonsą Vainalavičių ir jo žmoną Jean, bet kadangi Vainalavičiai pardavė savo namą Detroite ir dabar gyvena Kanadoj, svečias neturėjo leidimo aplankyt Kanadą, tai turėjo viešėti Detroito apylinkėse. Jis kelias dienas praleido pas Jaškulienę ir Dimšienę. Porą dienų, birželio 15 ir 16 d., gyveno pas Teofilę Masienę prie St. Clair ežero. Alfonsas Vainalavičius ir Stefanija svečiui aprodė svarbesnes vietas. Vieną dieną praleido Henry Fordo muziejuje, kuris svečiui labai buvo įspūdingas ir patiko. Gaila, kad nebuvo laiko pamatyt Greenfield Village, kuris yra panašus į Lietuvos Rumšiškius.

Petras Žitkus yra statybinės organizacijos inžinierius-mechanikas. Jis yra vedęs Nijolę ir turi dukrelę Vilimutę, 14 metų amžiaus, ir sūnų Valdą, 10 metų amžiaus. Su šeima gyvena Kapsuke.

Svečias aplankė pažįstamus ir gimines Chicagoje su Alfonsu ir sakė, dar turės daug laiko aplankyt kitus miestus, ypatingai Washingtoną. Jam viskas patinka, bet jau sakė atsibodo ir nori važiuot atgal į namus. Buvo malonu susipažinti ir padraugauti su Petru iš Tar. Lietuvos.

Vardinės

Birželio 27 d. po klubo susirinkimo atsilankė lietuviai, pabaigę mišias šv. Antano bažnyčioje. Sakė, ten apvaikščiojo ir minėjo visų Jonų, Vladų, Petrų, Povilų varduves. Bažnyčioje buvo ir radijo redaktorius—pranešėjas Albertas Misiūnas, kuris taip pat yra parapijos pirmininkas.

LDS golfininkai

LDS prezidentas Servit Gugas ir žmona Ruth dalyvaus LDS golfo išvažiavime kuris įvyks liepos 17 d. Pheasant Run, St. Charles, Illinois, netoli Chicagos. Sakė, iš Detroit važiuos būrys golfininkų. Žiurėsime, kas laimės—čikagiečiai ar detroitiečiai. Apie tai vėliau.

Stefanija

Šiemet Pakruojo rajono "Naujo ūkio" kolūkio žemdirbiai vasarinėmis kultūromis užsėjo daugiau kaip tūkstantį hektarų. Dabar agronominė tarnyba kartu su mechanizatoriais dirba prie pasėlių priežiūros. Pasėliai akėjami, voluojami, purškiami herbicidais. Priežiūros darbuose kolūkiui padeda ir aviatoriai.

Nuotraukoje: **Lėktuvas ruošiamas darbui.**

A. Dilio nuotrauka

Bridgeport, Conn.

Lietuvių Darbininkų Susivienijimo 74 kuopa, bendrai su niujorkiečiais, birželio 27 d. turėjo labai gražią išvyką prie jūros, Westport, Conn. Malonu buvo matyti iš New Yorko žymius veikėjus Povilą Ventą ir solistę Nellie Ventienę. Turėjome progos sueiti į pažintį su naujais draugais—Katinų šeima, Benderiu ir kitais. Taip pat dalyvavo mūsų mieloji LDS centro sekretorė Amelia Yuskovic su savo draugu Walteriu ir iš Milfordo visa J. Rigely šeima. Iš viso susirinko apie 30 asmenų. Žinoma, palyginus su praėjusiais laikais, tai būrelis ne perdidelis. Tačiau šioje išvykoje visų veidai buvo linksmi.

Prie įvairių skoningų patiekalų bei saldaus lietuviško krupniko buvo malonių kalbų. Prisidėjo ir geras oras po gražiais milžiniškais medžiais prie mėlynos jūros.

Taigi, mieli draugai ir draugės, stenkimes išnaudoti vasarėlę, kiek galėdami. Likite visi sveiki, linksmi ir drūti iki kito tokio gražaus bei malonaus pasimatymo.

Šidlavos Žemaitis

Waterbury, Conn.

Kazimieras Danisevičius mirė birželio 28 d., sulaukęs 90 metų amžiaus. Jis buvo palaidotas Lietuvių kapinėse. Nuliūdime liko sūnus ir du anūkai.

Draugas Danisevičius buvo veiklus pažangiųjų organizacijų narys per ilgus metus. Jis buvo uolus "Laisvės" skaitytojas ir rėmėjas. Per daug metų jis buvo finansų sekretorium Lietuvių Darbininkų Susivienijimo 49 kuopoje.

Jis gimė ir augo Lietuvoje, Virbalių miestelyje.

"Laisvės" redakcija reiškia gilią užuojautą jo sūnui ir visiems artimiesiems.

● BULVĘ VALGO, BULVĘ GIRIA...

Pokalbėsime nekasdieniškai apie įprastus daiktus, šį kartą apie augalą **Solanum tuberosum**, kasdieniškai vadinamą bulve.

Sakoma, kad dėl skonio nesiginčijama, tačiau kai kuriais kulinariniais klausimais visi esame solidarūs. Stai vynuogės skaniausios saldžios, o saldžių bulvių niekas nenori valgyti. Kaip žinome, tik nukasta bulvė niekuomet nebūna saldi. Kas gi su ja atsitinka rūsyje ar vėsiame sandėlyje?

Pakankamai patvaria lupena aptraukti gumbai maždaug 2 mėnesius būna „ramūs", po to prabunda. Kadangi bulvėse daugiausia krakmolo, tai jo pasiksitimus pirmiausia ir pajuntame, suprantama, liežuviu, nes krakmolas, fermentų veikiamas, virsta cukrumi, kurio sudėtis panaši į saldžių vynuogių cukraus sudėtį. Kiti fermentai verčia cukrų vėl į krakmolą. Esant +10°C kiek cukraus susidaro, tiek jo ir pasinaikina. Kai oro temperatūra 0°C, 1 kg bulvių per 1 valandą susikaupia 28 mg cukraus. Po kelių dienų tikrojo bulvės skonio kaip nebūta. Atrodytų, jog geriausia bulves laikyti šiltai. Tačiau žinoma, kad šilumoje jos sudygs, ir tos maistingosios medžiagos, kurias ketino pasisavinti mūsų organizmas, pereis į auglius.

Vadinasi, netinka nei vėsa, nei šiluma (apie šaltį ir kalbėti nereikia). Tai ką daryti? Kaip ir daug kam reikalingas saikas. Šiuo atveju tai reikštų +2°—+4°C, priklausomai nuo rūšies, ir būtina tamsa. Taip laikomos bulvės nesudygsta, ir cukraus jose susikaups visiškai mažai (apie 2%).

DABITA

—Koks tasai
vikšras bjaurus,—
Tarė puošnus drugelis.
—Ar seniai turi sparnus?—
Jo paklausė vikšrelis.

—Negražu niekint kitą,—
Įsiterpė dagilis,—
Kol nežinai, dabita,
Iš ko pats esi kilęs.

Vandalinas Junevičius

DĖKUI DĖKUI

Aš niekuomet negalėsiu užmiršti visų Draugų-ių užuojautos kortelių, laiškų, gyvo žodžio telefonu ir telegramų nuo Lietuvos TSR Ministrų Tarybos narių ir kitų.

Šie užuojautos žodžiai labai pagelbsti man pergyventi didžiausią smūgį mano gyvenime, kuomet netekau savo mylimo gyvenimo draugo Juozo.

Ksavera Karosienė

Kauno "Raudonojo Spalio" avalynės fabrike Džiuljeta Biviliūtė pradėjo dirbti baigusi profesinę technikos mokyklą. Dabar mergina yra aukštos kvalifikacijos darbininkė, įvaldžiusi keletą gretutinių operacijų. Jos pasiūta avalynė būna tik geros kokybės. Džiuljeta kūrybinga, aktyvi visuomenininkė.

Nuotraukoje: **Avalaynės siuvėjų brigados narės: [iš kairės] Danguolė Puraitė, Džiuljeta Biviliūtė ir Zita Gudelevičiūtė.**

K. Jurelės nuotrauka

BRIEFS

Rudolf and May Baraniks are spending summer in McDowell's Colony in N. H. May writes that they are working in the woods—dressed in sweaters and woolen socks. It's an artist colony Baraniks have gone for the last few summers.

There are lakes and woods, fishing and hiking and also working in a studio.

* * *

Another ugly scandal in Washington. According to New York Post at least six U. S. Representatives—Republicans and Democrats—preyed on male teenage pages they employed for sexual favors.

The congressional pages are by law no older than 17.

The highly-ranked head of a committee that wields considerable clout in Congress was said to be among the House members being investigated for alleged homosexual activity with male pages.

The page who blew the whistle on the sex activity in the halls of Congress, 16-year-old Jeff Opp, also told of lawmakers entertaining pageboys at parties in ritzy Georgetown and elsewhere in the nation's capital and in neighboring Arlington, Va.

He had described the parties in vivid detail, saying that almost always cocaine was passed around, that sodomy and other sexual activity were standard practice, and that some affairs turned into orgies.

* * *

Our country boasts of being among the most developed, richest industrial countries on earth. Yet it lags behind many other countries in implementing the social measures commensurate with women rights status.

Failure to pass the Constitutional Amendment requiring equal rights to women is just one more item that puts our country among those not keeping time with history.

* * *

Chana Wiesenfeld from Queens, N. Y., writes in New York Post:

"I am shocked beyond description over the **60 Minutes** expose Sunday night, reported by The Post.

That so many of my family and friends were murdered at the hands of the Nazis is a horrible enough memory for me to carry with me until the day I die. But that I should survive the death camps to see my tormentors live in freedom, as "Americans," is no less than a national disgrace."

* * *

Walter Kershulis joined the New York Aido Chorus in 1920. He was its treasurer for 18 years. He and his wife Brone have been very good to chorus. Aidas had many picnics in their garden.

Walter will be 94 years old next month and he is fighting courageously against his health problems. Brone has been such a great help to him that credit should be given to her for Walter reaching such a high age. Brone has been in New York Aido Chorus for 30 years or more.

Ilse

Walter and Brone Kershulis in their garden with their guest from Lithuania—Janina Narkevičiūtė in 1970.